עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אחוות תורה

גיליון 143
פרשת בלק
י"א תמוז תשפ"ו

בחירת ישראל מחייבת להאיר החוצה

תורתו של היהודי הפועל בעולם המעשה מאירה לחייו, למשפחתו ולקהילתו, עד שילך האור וישפיע על העולם כולו

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

וַיַּעַן בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֶל עַבְדֵי בָלָק אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי ה' אֱלֹהָי לַעֲשׂוֹת קְטַנָּה אוֹ גְדוֹלָה (כב יח). בלעם משתמש במפורש בשם הוי"ה. אך אם נתבונן נשים לב שבעוד הוא עצמו משתמש בשם הוי"ה, התורה אינה מתארת את ההתגלות אליו בשם זה אלא בשם אלוקים (ויבא א־להים, ויאמר א־להים, ויחר אף א־להים). רק בהמשך חל שינוי והפסוק אומר: וַיִּקַּר הוי"ה אֶל בִּלְעָם (כג טז). הפער בתחילת הפרשה טעון הסבר וגם התפנית בהמשך.

חז"ל הפליגו במעלת נבואתו של בלעם ואמרו עליו שבישראל לא קם נביא עוד כמשה אך באומות העולם קם וזהו בלעם. הוא אינו הנביא היחיד שקם לאומות העולם, שהרי גם עם איוב דיבר ה' (וראו בבא בתרא טו:), אך בלעם התייחד בכך שהגיע לדרגת נבואית המשתווה לזו של משה, והדבר צריך כמובן הסבר, מה באו חכמים ללמדנו בכך.

המפתח להבנת משמעות נבואת בלעם טמון בהבחנה בין שמות ה'. שם אלוקים מבטא את השליטה על כוחות הטבע. צורה זו מופיעה גם כשם של דיינים ומלאכים. לעומת זאת, שם הוי"ה הוא שם העצם, השם המפורש והמקודש. זהו השם המהווה את המציאות כולה, ובאופן מיוחד הוא מבטא את הקשר המיוחד של ה' עם ישראל. הסיבה שה' קורא את שמו המפורש על עם ישראל ומגלה אותו בבחירתם אינה קשורה להיותנו טובים מאחרים. הפסוק מדגיש, "לא מרובכם מכל העמים בחר ה' אתכם, כי אתם המעט מכל העמים". העניין הוא שדרך עמו מתגלה ה' בתוך המציאות ומוביל אותה אל התיקון, ועל כן הגילוי השלם של הוי"ה נקרא עלינו.

הקשר בין שם הוי"ה לבחירת ישראל, מפורש בתחילת פרשת וארא. לאבות, כמו שה' אומר למשה, לא התגלה שם הוי"ה. למרות שבספר בראשית מופיע שם זה, אין זו התגלות שלמה. יציאת מצרים, שבה ה' בחר את עמו גוי מקרב גוי וקרא שמו עליהם, היא שגילתה את שם הוי"ה בעולם.

בלעם מתחיל את דרכו הנבואית בהשגת שם אלוקים. הוא קולט את המציאות דרך מסך הטבע. אבל בבואו לקלל הוא זוכה לפתע להתרוממות עצומה ומשיג את שם הוי"ה. המובן העמוק של השגת שם הוי"ה הוא ההבנה של סוד בחירת ישראל, ובנקודה זו הוא משתווה לנבואת משה שחידשה בעולם את ידיעת שם הוי"ה. משה גילה את סוד שם הוי"ה ביציאת מצרים, ובלעם מגלה זאת לאומות.

זהו הרגע שבו תוכן נבואתו של בלעם משתנה לחלוטין. הוא אומר ה' אֱלֹהָיו עִמּוֹ וּתְרוּעַת מֶלֶךְ בּוֹ, והוא אומר אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרָיִם. בלעם מתנבא מפורשות על החיבור המוחלט בין שם הוי"ה לבין יציאת מצרים ועל הייעוד הגדול של עם ישראל להיות אור לעולם כולו. הבנה זו, שעם ישראל מאיר לעולם כולו, היא זו שמפקיעה את אפשרות הקללה והופכת אותה לברכה.

בחירת עם ישראל מטילה עלינו אחריות כבדה. הבחירה העמיסה על שכמנו את התפקיד לגלות את שם הוי"ה בעולם. כשם שבתוך עם ישראל יש כוהנים ולויים שתפקידם ללמד תורה ולהשפיע קדושה על כל העם, כך עם ישראל כולו ביחס לכל העולם הוא 'ממלכת כהנים', שמשימתה היא להאיר לעולם כולו.

דיבורים על תיקון עולם עלולים להישמע מנותקים מהמציאות, אבל המשמעות הראשונית היא קריאת כיוון. התורה שאנו לומדים אסור לה שתישאר בגבולות שלנו. היהודי הפועל בעולם המעשה לומד תורה אחרת, כזו שמאירה לסביבותיו במעגלים הולכים וגדלים. היא מאירה לחייו, למשפחתו, לקהילתו, ובהמשך גם לכל הנשמות הצמאות בעם ישראל, עד שילך האור וישפיע על העולם כולו.

5 האם מותר לשמוע סיפורים מהשואה שמספרת סבתא בשבת?
שו"ת עם הגר"א בוטבול

5 אדם אוכל תפוח ומברך עליו 'שהכל נהיה בדברו': פתרון החידה
תחכמוני: חידות הלכתיות

7 לפעמים כל כך חם בעולם הזה. לוהט. החיים נראים כמו מחצבה
הרב ארז משה דורון

9 עלינו לעורר את שמחת הגאולה וריחו של משיח כבר כעת
אדרבא: המשפיע
הרב משה רויטמאן

זכות הרבים

תעמוד לידידנו הדגול
ה"ה **אהרן ליב הופשטטר**
טורונטו, קנדה
שתרם בנדיבותו להפצת גיליון זה
לעילוי נשמת אביו
ה"ה **נתן נטע יצחק בן זאב** ז"ל

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

רוצים להקדיש עלון למישהו אהוב?
להקדיש לעילוי נשמת בתאריך מיוחד?
צרו קשר במייל: alon@achvat.co.il

מבט בלעם

הוא עמד שם, נאלץ להאמין, נאלץ לדעת, צופה במכלול ונכפה להודות. עינו החודרת ראתה מעבר, אל השורשים הנסתרים, אל מקורות החיים, אל היסודות הנמצאים מתחת לאוהלים, אל השורשים שבעומק המשכנות. מתבונן ומאבחן זיהוי משולש.

הוא ראה חיות. כנחלים הנוטים מן הנהר הגדול ראה את אוהליהם, לא ככאלו העפים אל מול רוח, אלא ניזונים ממערכת השקיה נצחית, גנים על יד הנהר הפורחים ללא הרף, ארזים השותים ממקור תמידי ואינם יודעים צמא. שפע כה עצום של חיים הנוזלים מדליי ההשקיה, זרעים הנובטים במים עוד בטרם הגיעו לאדמה. חיות שאינה תלויה בעונה או במקרה, פריחה שאין לה קץ.

ומן החיות אל הגאווה. 'וירם מאגג מלכו' - התנשאות מעל כל מלך ומלכות, כי א־ל מוציאו ממצרים, כי הוא תועפות ראם לו. האלוקים עצמו הפך לקרני תפארתם. גאווה שאינה ריקנית ונשענת על הישג חולף או מנהיג מתחלף, אלא על הקשר לנצחי, למי שהוציאם ממצרים ונשאר עמם לעד.

והשלישי, הביטחון השלם. כורע ושוכב כארי, זה שלאחר שאכל ומחץ, רובץ בשלווה. לא מנוחת הכושל החושש מהעתיד הבא עליו, אלא שלוות הטורף השבע, הביטחון המוחלט של מי שיודע שמי יקימנו. כוח שהפך למנוחה, עוצמה שילדה שלווה.

שלושת אלה, החיות הבלתי פוסקת, הגאווה המעוגנת במציאות, והביטחון הנובע מעוצמה אמיתית, אותם ראה בלעם באהלי ישראל, והסיק היסק לוגי: 'מברכיך ברוך וארריך ארור'. המתחבר למערכת החיים יתברך בעל כורחו, השולל אותה, ישלול את עצמו. לא קללת קוסם אלא אמת פשוטה. מי שנלחם בחיים, במקורם ובמהותם, נידון להיכשל. הנוטע אהלו עמם, יזכה למשכן עד.

ילחכו הקהל את כל סביבותינו (כב ד)

מואב קץ מפני בני ישראל לא מאימת המלחמה המשתוללת הניטשת בכל עוזה, אלא דווקא מפני ה'ליחוך', גירוי העצבים המתמשך שכרוך במלחמה קרה, ב'כמעט מלחמה'. מתח העצבים הכרוך בישיבה מתמשכת על סף מלחמה אפשרית, לעתים בחייה של אומה גרוע הוא לא פחות מהמלחמה עצמה.

[על פי 'מנחם ציון']

וירא את ישראל שוכן לשבטיו (כד ב)

רש"י: שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה

נראה לבאר בדרך דרוש, שהקדוש ברוך הוא אומר לישראל: פתחו לי פתח כחודו של מחט (לשוב בתשובה) ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם שעגלות וקרוניות נכנסים ויוצאים בו. ואת אי־הסימטריה הזו ראה בלעם 'שאין פתחיהם' של ישראל והקב"ה 'מכוונים זה כנגד זה', אין הלימה בגודל הפתחים, ודי בתנועה קלה של תשובה מצד ישראל כדי שיתקבלו בזרועות פתוחות. במצב כזה, אין לכוחות הרע כל יכולת להזיק לעם ישראל.

[על פי 'בוצינא דנהורא' בשם הרבי רבי ברוך ממז'יבוז']

וירא את ישראל שוכן לשבטיו (כד ב)

רש"י: שאין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה

בלעם רצה לקטרג על עם ישראל שאין תוכן לעבודתם הרוחנית, שהרי כולם מקיימים אותם מצוות ומתפללים תפילות לפי נוסח קבוע. בא מול מחנה ישראל וראה שאין פתחיהם מכוונים זה לזה - פתיחת הלב לעבודת ה', משתנה בין אדם לאדם, כל אחד חווה את הדברים וניגש לעבודה הפנימית שלו באופן אחר לפי בית המדרש שבו גדל ובעיקר לפי סך החוויות הממשי שלו בעולם המעשה והיכולת שלו להביא את כל הדברים לנקודת העבודה שלו מול בוראו. עבודה כזו שעובד כל אחד בפתח שמכוון אחרת מכל השאר, אינה יכולה להיות 'מלומדה', היא לעולם אינה עבודת חיקוי, אלא עבודת ה' אמיתית, תפורה במידה אישית.

[בשם הרה"ק ר' משה מקובריץ]

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד ה)

כיצד יתקיים בנו 'טובו אהליך יעקב' ששלום בתי עם ישראל יהיה בטוב? כאשר נצליח להגיע לכדי 'משכנותיך ישראל', כשנתרומם מהדרגה הבסיסית של 'יעקב' לדרגת 'ישראל' שעליה נאמר (בראשית לב) "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל", ובתינו יהיו משכנות לשכינה, אז נדע כי שלום ישכון באהלינו. כי כאשר ישנה אחדות רצונות סביב קו אחד והיעד המשותף של הבעל והאישה הוא "לעשות רצונך אלוקיי חפצתי", מסתלקים כל העיכובים והבעיות, נוצרות הסכמות ופעולה משותפת.

בדרך מליצה אמרו, שכך אומר החתן לכלה: "הרי את מקודשת לי, כדת משה וישראל", כלומר: ככל שדת משה וישראל תהיה קדושה לנו יותר, כך הקידושין ביניינו יתחזקו ויתעצמו.

[על פי 'מנחם ציון']

וישב ישראל בשטים (כה א)

על פסוק זה דרשו חז"ל (סנהדרין קו) "כל מקום שנאמר **וישב** אינו אלא לשון צער". ונראה לבאר, כי תכלית האדם בעולמו ושאיפתו התמידית היא **לצעוד** ולהתקדם הלאה, מחיל אל חיל. כשאדם עוצר, לא זו בלבד שאינו עולה, אלא אף מתדרדר ונסוג לאחור. ואת זה רומזת לנו התורה, שכל מקום שנאמר בו "וישב", תחושת שאננות מתפשטת, והתודעה מפסיקה להתמקד בהתקדמות ופיתוח אישי וציבורי, אינו אלא לשון צער. וכמו בשיטים, כך בכל דור שבו חלילה ניכנס לשאננות והמתח הרוחני וההתפתחותי ירד, אנו עלולים להיווכח בצער בנסיגה והתדרדרות ציבורית ואישית.

[על פי 'מנחם ציון']

וירא פינחס בן אלעזר (כה ז)

וברש"י: ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו משה כך מקובלני ממך הבועל ארמית קנאין פוגעין בו. ע"כ. הלכה זו מסויגת בדברי חז"ל ונאמר עליה "הלכה ואין מורין כן", ועצם הסייג הזה טעון ביאור: אם זו ההלכה, מדוע אין מורים כן?

הביאור הוא שההיתר הקיצוני לקנאי לקום ולפגוע, בלי דין ובלי דיין, באמת אינו מקבל את אישור ההלכה אלא במצב שבו הזעזוע הרוחני של האדם הרואה את הפשע, גדול כל כך עד שאין מעצור בפניו והוא קם ונפרע מן הרשע על אתר. במקרה כזה הוא אכן זוכה בדיעבד לאישור ההלכה. אך אם יש בו ולו קורטוב של יישוב הדעת שמאפשר לו לשאול אחרים, לכזה אדם אכן אסור לפגוע, ולכן "אין מורין כן" כי לגביו אין זו הלכה למעשה.

[בשם החידושי הרי"ם מגור]

—פרק פתיחה—

מדינת ישראל ואנחנו

סדרה חדשה

שאלת היחס למדינת ישראל ולחברה הישראלית מלווה אותנו מראשית ימי המדינה. לפרקים היא נדחקת לקרן זווית מפני דאגות היום יום, אך מדי פעם היא פורצת במלוא עוזה לשיח הציבורי. ימים אלו מביאים את השאלה לפתחנו בחריפות שלא ידענו כמותה כבר זמן רב. בעבר נגענו בנושא בקצרה באחד הטורים, ובשבועות הבאים נבקש להבהיר אותו ולסלול בו דרך. המבט שנציג כאן נטוע בעמדתם של רבותינו לאורך השנים, והוא פונה אל המציאות העכשווית כפי שהיא.

השיח הציבורי כדרכו מתפצל למחנות שכל אחד מהם נצמד לערך אחד ומנופף בו בעוז. אך תשובה תורנית רצינית לשאלה, דורשת לתת את הדעת לשורה של טיעונים וערכים שמעורבים בה. האחיזה בטיעון בודד והפיכתו לחזות הכול היא דרכם של פרסומאים ותועמלנים, שכן כלל יסוד בפרסום הוא היצמדות למסר בודד, חד ומזוקק. אך זו איננה דרך מתאימה להכרעה תורנית בסוגיה חשובה כל כך. תשובה יהודית אמיתית חייבת להביא בחשבון את כלל הצדדים והשיקולים.

האם אפשר להרצות על חובת ההתבדלות מהחילונים בלי להתייחס לערבות הבסיסית שלנו לכל עם ישראל? האם יש טעם בקריאה למעורבות ולהחלת התורה על הציבוריות הישראלית, תוך התעלמות מההשפעות הברורות של חיבור עם פורקי עול? ומה הערך בהדגשת החובה להיות 'נושא בעול עם חברו', בלי לתת משקל לתפקיד של הציבור החרדי בנשיאת העול הרוחני בעם ישראל?

הכרה במורכבות הנושא איננה מובילה לתשובות ריקות של "הכול הולך". מורכבות החיים של יהודי נאמן לתורה במדינת ישראל, מחייבת בחירה בדרך אמיתית שתביא בחשבון את הצדדים השונים. התשובה איננה "לא משנה מה תחליט, ממילא יש צדדים שונים". הצדדים כולם דורשים את שלהם וחובה לתת לכל אחד את מקומו.

ראשית, יש להכיר בכך שבשאלות תורניות, כלשונו של המהר"ל ב'באר הגולה': "אין דבר אחד טמא לגמרי שלא יהיה בו צד טהרה, ויש בו צד טומאה גם כן". יפים לעניין זה דברי מייסד ישיבת טעלז בארה"ב, הרב אליהו מאיר (בן מהרי"ל) בלוך, בהקדמה לספר שעורי דעת: "כי גם בדעת תורה יש למצוא צדדים לכאן ולכאן, ובכל דבר חכמה יש טעמים המטים לצד אחד וטעמים אחרים המתנגדים לו ... והחכם באמת לא יסתפק בהבנת החכמה מצד אחד, אלא צריך הוא להקיף אותה מכל צדדיה, וכדמצינו בבית הלל שהיו שונים דבריהם ודברי בית שמאי כי שני הצדדים אמת". ההכרה בניגודים אמנם מחייבת לעיתים פשרות, אבל היא בעיקר מחייבת תפיסה תורנית גבוהה יותר.

זוהי גם אמת מידה יעילה לבחון האם הדרך שבה אנו הולכים אכן נאמנת לרוח התורה. אם הזהירות המוצדקת מהשפעה חילונית מובילה אותנו לניכור מצרת הרבים ולתחושת נתק מאחינו בשרנו שעולמם מיטלטל בסערת המלחמה - אות היא שהתרחקנו מהיסודות היהודיים הבסיסיים של ערבות ונשיאה בעול עם חברו; מן הצד השני, אם הרצון לתרום את חלקנו במסגרת החוזה האזרחי מוביל אותנו להישאר ללא גבולות וסייגים כנגד התרבות החילונית והשפעותיה - הרי ששמטנו מידינו את אחד מהכלים הבסיסיים לשמירה על קדושת הבית והחינוך. כך גם ביחס להכרה שלנו בתרומה החיונית של עולם התורה לעתידו הרוחני של עם ישראל; אם היא מסמאת את עינינו מלראות כמה מרחבים ישראליים עודם ממתינים לבשורת התורה שתפגוש אותם ותחולל בהם מהפכה, הרי שנשארנו עם שאיפות תורניות מוגבלות ביחס לצימאון של הציבור הישראלי לתורה וקדושה. כל אלה הן נורות אזהרה אדומות לכך שנפלנו לתפיסה של 'קטנות מוחין', שרחוקה מהמסורת התורנית שקיבלנו מרבותינו ושבה נהגו יהודים בכל הדורות.

הדרך התורנית המסורתית החזיקה בזה וגם בזה. היא נשמרה מפריצת הגבולות לעולם של פריקת עול, היא נשאה על ליבה תמיד את צער הציבור היהודי כולו, והיא החזיקה גם בשאיפה להביא את דבר ה' אל כל מרחבי העם.

גישתנו למדינה היא שאלה ציבורית, אך יש לה השפעות ברורות על הפרט. הכרעות פרטיות מסוימות נובעות ממנה ישירות, כגון גיוס לצה"ל והתנהלות בימים הלאומיים. בעזרת ה' נעסוק גם בשאלות הפרטיות הללו בהמשך הסדרה. באמצעות ליבון יסודות הסוגיה אנו מקווים לנסח הן את היחס הפנימי שלנו למדינה ולחברה הישראלית, והן את הכלים לקבלת החלטות בשאלות הפרטניות שבאות בפני כל אחד מאיתנו.

בשבוע הבא נעסוק במתח הבסיסי שבלב היחס למדינה: החיבור היהודי והערבות ההדדית, לעומת הצורך להתבדל מהחילוניות.

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

עדכונים מהשטח

ערב הורים ב'משמר'

בישיבת **'משמר התורה'** התקיים ערב הורים מיוחד, במהלכו התכנסו ההורים יחד עם צוות הישיבה לשיח ולימוד משותף 'אבות ובנים'. ראש הישיבה **הגאון רבי דוד לייבל** כיבד את הערב בהשתתפותו ונשא דברים לדרכה של הישיבה בפני צוות הישיבה וההורים. לאחר מכן, המנהל הרוחני **הרב בניהו טבילה** נתן סקירה נרחבת על התקדמותם הלימודית והרוחנית של הבחורים ולדרכה של הישיבה. במרכז המעמד התקיים פאנל מרתק בהנחיית המשגיח **הרב נתנאל שרון** יחד עם תלמידי ובוגרי הישיבה. בסיום הערב חולקה חוברת 'חבורות' עבת כרס של חיבורים תורניים מאת רבני ותלמידי הישיבה.

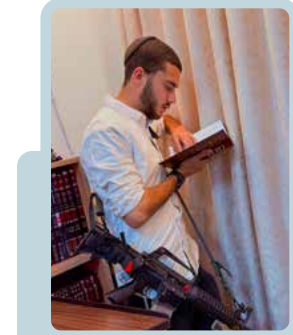

נתפס בעדשה

הבחור החשוב טוראי **בניהו קניג**, תלמיד ישיבת **'משמר התורה'** המשרת בחטיבת החשמונאים, נתפס בעין העדשה כשהוא משלים את חוק לימודו היומי בזמן ביקורו בערב ההורים בישיבה.

חשיפה לשגרירים

תנועת 'אחוות תורה' קיימה מפגש היכרות פתוח במשרדיה בלוד, כחלק ממהלך נרחב לגיוס שגרירים ופעילים חדשים שיקדמו את חזון התנועה ויעמיקו את רעיונותיה במרחב הציבורי והקהילתי. במהלך הערב נחשפו המשתתפים לדרכי הפעולה ולכלים שיועברו להם להובלת שינוי בשטח.

רבני הישיבות **'המתיבתא'** ו**'משמר התורה'** יצאו ליום פיתוח ולמידה בישיבות ההסדר ביישובי הצפון.

גיבוש לקראת 'מחנה קיץ'

עוד יום גדוש באנרגיות נרשם בסניף **'תורת חסד'** של תנועת הנוער 'אחווה' בירושלים, שנפתח בשירת המנון התנועה והמשיך למשחקי מעגל תחרותיים ומגבשים, חלוקת צ'ופרים והגרלות שוות. במהלך הפעילות שוחחו המדריכים עם החניכים על מחנה הקיץ המיוחל שיתקיים במהלך בין הזמנים הקרוב.

מעגלי נשים

כעשרים נשים מובילות מתחילות השבוע את תכנית ההכשרה **'מעגלים'**, סדרת מפגשי למידה, הגות והתנסות שיעניקו שפה וכלים ליזמות משמעותית ברוחה של תנועת הנשים **'אחת'**. המשתתפות, שנבחרו בקפידה מתוך עשרות נרשמות, עתידות לעבור מסע מרתק וחווייתי שמטרתו להרחיב את מעגלי ההשפעה של **'אחת'** ולתת לכל אחת מהן את כל מה שהיא זקוקה לו כדי להמשיך ולהתפתח.

אחת
מבית ומחוץ
קהילות נשים מכבית אחוות תורה

אלטנוי שול

הרב יצחק קוסובסקי שחור
מנהל הקהילות ותוכנית ראש הקהל

סדרה חדשה

פרק א

סף הכניסה לבית מקדש מעט

המעבר מהמולת היום-יום אל בין כותלי בית הכנסת מחייב כיול מחדש של התודעה. בעולם המקצועי, הדפוסים השליטים הם של מהירות, קבלת החלטות וניהול אינטראקציות, אולם הכניסה למרחב בית מקדש מעט מחייבת היפרדות מהדינמיקה הזו. לעיתים, מחמת השגרה, אנו נוטים להתייחס לבית הכנסת כתחנה נוספת בלוח הזמנים, ובכך מחמיצים את הפוטנציאל הגלום בו כמרחב מובחן. השתהות מודעת בפתח אינה רק פעולה טכנית, אלא ביטוי לרצון אקטיבי להותיר את טרדות השעה מחוץ לדלת ולאמץ הלך רוח ממוקד יותר.

הנאמנות לערכים אינה נבחנת בהצהרות, אלא באופן שבו אנו מעצבים את המציאות. בית הכנסת אינו מהווה פתיחה או סיומת רנדומלית לסדר היום, אלא את התשתית המכוננת את אורח חיינו. הכבוד המופגן במרחב זה אינו פועל יוצא של פרוטוקול, אלא ביטוי לשאיפה פנימית להתעלות. זוהי הכרעה תודעתית להשקיט את הרעש החיצוני ולהתפנות למהות. אם נתייחס לעצירה בפתח כאל פעולה מכוונת, יתבסס המקום כעוגן המרכזי, ולא כמשתנה נוסף בלוח הזמנים העמוס.

במישור הבין-דורי, התנהלותנו בבית הכנסת מהווה את המדד האמיץ ביותר לתפיסת עולמנו. כשאנו חוצים את סף הכניסה מתוך כובד ראש, אנו מעבירים לילדינו מסר שאינו תלוי במילים: היחס שאנו מעניקים למרחב בית הכנסת משקף את הערך האמיתי שאנו מייחסים למקום הזה בחיינו. הבנתם את מעמד המקום נבנית מתוך התבוננות ברצינות שאנו מייחסים לשהות בו, ובכך היא מוטמעת בהם כערך יסוד - לא כמשהו חיצוני ופורמלי, אלא כחלק בלתי נפרד ממרכז הכובד של הבית.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

הכנה למבחן

שאלה:

האם מותר להתכונן בשבת למבחן בלימודי חול?

תשובה:

בשאלה זו יש לדון בשני היבטים: עצם העיסוק בדברי חול בשבת, ואיסור "הכנה משבת לחול".

לגבי קריאת דברי חול בשבת, נחלקו הראשונים. לדעת הרמב"ם, אסור לקרוא דברי חול בשבת, ולשיטתו מותר לעסוק רק בדברי תורה. לעומתו, הרשב"א סובר שמותר לקרוא דברים הגורמים לאדם הנאה וסיפוק. כך למשל, אדם שנהנה לקרוא על היסטוריה מתוך סקרנות ועניין, רשאי לעשות זאת.

מרן השולחן ערוך פסק להקל כדעת הרשב"א, וכן כתב מרן ב'חזון עובדיה' שהמקילים יש להם על מה שיסמוכו. עם זאת, ישנם יראי שמים הנוהגים להחמיר שלא לקרוא בשבת דבר שאינו דברי תורה.

אלא שלימוד למבחן מעורר שאלה נוספת: איסור הכנה משבת לחול. לכאורה, מטרת הלימוד היא ההצלחה במבחן שייערך ביום חול, ונמצא שהאדם מנצל את שעות השבת לצורך ימות השבוע.

אולם למעשה, איסור הכנה נאמר כאשר אדם יכול לבצע את הפעולה לאחר השבת, ובוחר לעשותה בשבת מפני שיש לו זמן פנוי. אך אם ניצל את זמנו הפנוי במהלך השבוע ועדיין אינו מספיק להשלים את החומר, אין בכך משום הכנה אסורה. בדומה למה שפסק מרן השולחן ערוך לגבי ירקות העלולים להתקלקל בשרב, שמותר לטפל בהם בשבת כדי למנוע הפסד, כאשר אי אפשר להמתין למוצאי שבת.

הלכה למעשה: מותר ללמוד למבחן בשבת רק כאשר האדם ניצל את זמנו הפנוי בימות החול, ואינו יכול להשלים את החומר בלעדי הלימוד בשבת.

סיפורים עצובים

שאלה:

סבתא ניצולת השואה מבקשת לספר בשבת על חוויותיה ועל הסיפורים הקשים שעברה. האם מותר לשמוע, או שיש בכך פגיעה בעונג השבת?

תשובה:

מרן השולחן ערוך פסק שמשום מצוות "עונג שבת" על האדם להסיח דעתו מטרדותיו ולהרגיש כאילו כל מלאכתו עשויה. אפילו מחשבות על ענייני חול המביאות לידי דאגה או צער אינן ראויות בשבת.

זו גם אחת הסיבות שחז"ל תיקנו נוסח תפילה שונה לשבת, ללא בקשות אישיות על פרנסה, בריאות ושאר צרכים, כדי לשמור על אווירה של מנוחה, שמחה ויישוב הדעת.

המשנה ברורה פוסק שאין לספר בשבת דברים המביאים את האדם לצער. וכן כתב מו"ח ב'חזון עובדיה', שאפילו תלמיד חכם הלומד סוגיה קשה הגורמת לו בתחילתה למאמץ ולצער, ראוי שיעדיף בשבת לימוד קל ומשמח יותר, כדי לקיים את מצוות "וקראת לשבת עונג".

לכן, יש להימנע משמיעת סיפורים המעוררים עצב וצער בשבת. עם זאת, כאשר מדובר בסבתא שהדברים יקרים לליבה והיא חשה צורך לשתף ולספר, אין לפגוע בה או להפגין חוסר עניין. נכון לנהוג ברגישות ובחכמה, להקשיב בכבוד, ובמידת האפשר להסב את השיחה לנושאים נעימים יותר, תוך שמירה על אווירת השבת וקדושתה.

תַּחְכְּמוֹנִי

חידות הלכתיות מעניינות

חידה

היכן מצאנו שמברכים לכתחילה "שהכל" על פרי?

פתרון

אדם שרוצה לשתות, אך אינו מעוניין לשתות על בטן ריקה, ולשם כך אוכל מעט פרי כדי לאפשר את השתייה - מברך על הפרי "שהכל", משום שהפרי טפל לשתייה.

(רמ"א או"ח סימן ר"ב סעיף א')

חידה

כיצד ייתכן שאדם שיש לפניו תפילין של יד ותפילין של ראש, חייב להניח תחילה את של ראש ורק אחר כך את של יד?

פתרון (וחידה נוספת) בשבוע הבא

פינה זו מיועדת לפלפול ולהנאה בלבד. הדברים המובאים כאן אינם הלכה למעשה, וכל שאלה מעשית יש להפנות למורה הוראה.

לתגובות:
alon@achvat.co.il

הרב חיים זיסמן
ר"מ בישיבת ההסדר 'משמר התורה'

מראה של ברכה

ברכות בלעם מעניקות לעם ישראל מבט חדש על עצמו ומתקנות את שבר המרגלים

פרשת בלק מורכבת משלושה חלקים: פניותיו של בלק לבלעם לקלל את ישראל, מסע הייסורים של בלעם בניסיון לקלל את ישראל, והקללות שהופכות לברכות.

התיאור הזה מעורר שאלה פרשנית עתיקה: מדוע נכתבה פרשה שלמה שהתרחשה מחוץ למחנה, מבלי שהעם ידע עליה בזמן אמת?

הפירוט של הברכות מוכיח שיש כאן מטרה עמוקה. ננסה להבין זאת על פי תיאוריית "האני במראה של האחר" של הסוציולוג צ'ארלס קולי: "אני מה שאני חושב שאתה חושב שאני". לפי קולי, זהותנו וביטחוננו העצמי נבנים בהשתקפות חברתית: אנו מגבשים דימוי עצמי דרך הפירוש שאנו נותנים למבט של הזולת.

רעיון זה פוגש יסוד קדום במחשבת החסידות. הבעל שם טוב הסביר שהיכולת לזהות פגם אצל האחר היא מראה אלוקית: ה' מציג לנו את חסרונות הזולת כדי שנבין שהם קיימים בנו ונתקן את עצמנו.

מרתק הוא הקשר למרגלים. המרגלים והעם חוו תסמונת נחיתות ודימוי שבור: "וַנְּהִי בְעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיינוּ בְּעֵינֵיהֶם". הנחיתות עיוותה לחלוטין את תפיסת המציאות שלהם עד שטענו: "בְּשִׂנְאַת ה' אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם".

חז"ל מפרשים שהם השליכו את תחושותיהם החוצה: "מה שבלבך על חברך, אתה חושב שיש בלבו עליך". מתוך נחיתות עמוקה, הם פירשו את האהבה של ה' כשנאה.

התורה מתארת את דרמת בלק ובלעם כמאבק בין קללה לברכה, אך בעומק העניין, בלעם אינו מחולל קסמים אלא נאלץ לתאר את המציאות כפי שה' חושף אותה לפניו.

ה' כופה על בלעם להציב מראה אלוקית המרפאת את שבר המרגלים. אל מול הפחד מפני "שנאת ה'" - "לֹא הִבִּיט אָוֶן בְּיַעֲקֹב" - ה' אוהב אתכם. ואל מול תפיסת ה"חגבים" - "הֶן עָם כְּלָבִיא יָקוּם וְכַאֲרִי יִתְנַשָּׂא". זוהי הברכה הגדולה ביותר שאומה יכולה לקבל מאלוקים, ההבנה המטיבה של מציאות כוחותיו ויכולותיו הגבוהות.

זוהי גם תובנה חינוכית מעצימה ביחסי הורים וילדים. לעיתים, ילד מפתח תפיסה עצמית שלילית של "חגב", ומתוך נחיתותו הוא מפרש את דאגת ההורים או המורים כ"שנאה" או התנכלות. תפקידנו הוא לנפץ את המראה המעוותת הזו, לא באמצעות מחמאות שווא, אלא על ידי שיקוף המציאות וכוחותיו האמיתיים.

דוגמה מעשית: כדי לבנות ביטחון (קולי), נתווך לו את היכולות הגבוהות שקיימות בו באמת: "ראיתי איך דאגת לאחותך הקטנה כשהיא בכתה, כמה זה אומר על האכפתיות שלך".

כדי לעורר תיקון (הבעש"ט), כשהילד מתלונן על חבר, ננצל זאת בעדינות: "אם שמת לב שמוישי התנהג בכעס וזה הפריע לך, בוא נחשוב יחד איפה התכונה הזו פוגשת אותנו לפעמים ואיך נשתפר". כשהילד מבין את יכולותיו, הוא מתקן את המראה המעוותת שדרכה הוא רואה את עצמו, מרוויח ביטחון ורוכש כלי לצמיחה.

הרב ראובן גרוזובסקי
ר"מ בישיבת המתיבתא

רחוקה או קרובה

שתי נבואות על הגאולה חושפות שתי דרכי מבט: ייאוש מול ציפייה פעילה

לאחר שבלעם נוכח כי לא יצליח לקלל את ישראל, פונה הוא אל בלק, "לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך באחרית הימים". ובתוך נאומו, "אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב - דרך כוכב מיעקב...". וברש"י שם, על מלך המשיח אומר כן.

נשים לב שבלעם מקדים לאותה נבואה, העוסקת בגדולתם של ישראל באחרית הימים - "אראנו ולא עתה, אשורנו ולא קרוב". כלומר, הדבר עתיד להתקיים בוודאות, אך לא בזמן הקרוב. "ולא עתה", "ולא קרוב".

לעומת זאת הנביא ישעיה מתנבא (נו א), "שמרו משפט ועשו צדקה, כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות". גם ישועה זו מתייחסת לגאולה השלמה, הסופית, הופעתו של מלך המשיח.

בולט ההבדל שבעוד בלעם מתייחס לישועה בדרך "אשורנו ולא קרוב", הנביא ישעיהו מתייחס לישועה בדרך של "קרובה ישועתי לבוא".

והדבר אומר דרשני. הקרובה היא הישועה או רחוקה היא?

ראשית עלינו להדגיש, על אף שנאומו של בלעם התרחש לפני כ־3,300 שנה, ברור שגם כיום, הנבואה אודות גדולתם של ישראל, מבחינת בלעם, הביטוי 'אשורנו ולא קרוב' עדיין רלוונטית. אין הישועה קרובה!

וכמו כן מבחינת ישעיהו שהתנבא לפני כ־2,650 שנים, ונבואתו בדבר ישועתם של ישראל שנאמרה בלשון "קרובה ישועתי לבוא". למרות השנים שחלפו ועדיין לא נושענו, אין לראות בכך, חלילה, טעות בנבואת ישעיהו.

והדברים טעונים הסבר.

קרוב או רחוק הוא עניין יחסי. וביחס זה נעוץ ההבדל בין בלעם לישעיה.

בלעם שייך לצרינו, לאויבינו, מבחינתו כל עוד ישועת ישראל אינה נוכחת באופן מוחשי, הרי היא רחוקה. ישעיהו משלנו הוא, אוהבנו הוא, עצם הידיעה שהישועה בוא תבוא, מעמידה את הישועה באופן קרוב.

לשאלה אם הישועה קרובה או רחוקה, ישנה משמעות מעשית. המשמעות בתפיסת הישועה כקרובה, היא ההכנה לה. וכפי שתובע ישעיה "שמרו משפט ועשו צדקה - כי קרובה ישועתי לבוא". לעומת זאת בתפיסת הישועה כדבר רחוק, מיותרת ההכנה אליה. היא רחוקה. רחוקה מליבנו, רחוקה ממעשינו.

זו דרכו של בלעם, להרחיק הישועה, לייאש. להישאר פסיבי ביחס אליה.

נראה גם שזוהי המשמעות בדברי הגמרא על אחת השאלות הנשאלות בשעה שמכניסים אדם לדין, "צפית לישועה?". הדגש בלשון הוא צפית ולא חיכית. המשמעות של ציפייה לישועה בהשוואה להמתנה לישועה. הוא הדגש המעשי, האקטיבי. בצפייה יש מכוונות נפשית ומעשית. לעומת זאת בהמתנה, אין התכוננות נפשית ומעשית, היא פסיבית. להמתין בחיבוק ידיים.

נטה אוזן לישעיהו, הלא זהו המצופה מאיתנו, צפייה לישועה, כי קרובה ישועתי לבוא.

הרב ארז משה דורון
מורה דרך, יוצץ ומחבר ספרים רבים על פי דעת רבי נחמן מברסלב

היופי השמור

רבי נחמן מזמין אותנו להפסיק להאמין למראה העיניים ולגלות את האוצר שבתוכנו

מבחוץ אתה צופה על נוף בלתי מסעיר בעליל. שרידי מחצבה ישנה. הר גדול נגוס למחצה ומעליו מתדלדלים כמה עצים בסלע טרשי. חם מאוד. לא המקום אליו היית יוצא לטייל וגם לא היית יכול לבלות בו יותר מזמן קצר.

ואז מגיעים אל פתח מערת הנטיפים. ברגע אחד אתה עובר לעולם אחר, שלא ידעת על קיומו וגם לא הייתה לך שום דרך לשער שהוא נמצא שם, ממש מתחת לרגליך.

לצייר הגדול יש את כל הזמן שבעולם. והוא משרטט ומתכנן כאן קווים ונתיבי זרימה, תנועה וקצב. מלאכת מחשבת של פירורי סלע צהוב ולבן ואדום וטיפות מים שמתמזגים זה עם זה יום אחרי יום אחרי יום, שנה אחרי שנה, עידן אחרי עידן. נוטפים מלמעלה ועולים מן הארץ, נפגשים ונפרדים, מתאחדים לעמודים, לקירות, למסכים. מגלים טפח בריכות צלולות, ומסתירים טפחיים חביונות נסתרים. אלפי אופנים של משחק צורה וצבע. מרקם מדויק של אבן ומים, אטימות ושקיפות, קושי ורכות. פאר ומלכות מהווים רקע לצניעות ועדינות.

לפעמים כל כך חם בעולם הזה. לוהט. החיים נראים כמו מחצבה טרשית וחסרת הדר, שנגזר עלינו לחצוב בה חצץ לבנייה. יום רודף יום. פיצוץ רודף פיצוץ. כן, בוודאי שיש משמעות לכל זה, הלא אנו מייצרים כאן חצץ. חומר גלם חשוב. כאן הוא מקום העבודה, עולם הבחירה. אבל לפעמים זה מעייף ומתיש. לפעמים בא לבכות מרוב הנוף האפור, השגרתי והבלתי מסעיר של החיים.

לפעמים, בעיתים של חסד גדול, של עומק לילה ולב, כשהשקט מכבה את השאון העולמי ואת הדיו בלבבות, כאשר אפרוריות היום יום מתכווצת בבושה מתחת לשמיכת החושך, נזכרת הנשמה שטהורה היא. אינה חפצה עוד במלחמת מחשבות קודש וחול, רודפות זו את זו, נושכות זו את זו, עם הרבה חללים בשני הצדדים ובלי ניצחון לשום צד. ואז - רוצה האדם להיות גדול. לגדול ולגדול עד לשמיים. לגדל כנפיים עצומות ולדאות בהן מעל האוקיינוס. לראות הכל מלמעלה. להבין.

רוצה עיניים לאור המחבק ומרפא הכל. ידיים לקבל אותו ופה לומר לו: אבא, חסרת לי זמן רב. כה רב. ולבכות.

לא סתם בכי. בכי שימיס את פלדת הגוף, שישטוף את ריח העשן שנדבק בו בשל בעירה ארוכה כל כך. שיקרע באחת את בגדי החול המביישים, ויחזור ויליביש את נשמותינו באור הראוי להן - אור צח, לבוש מלכות, בגדי קודש.

פתאום ראיתי בעיניים ממש, שהאפור הוא שקר. פתאום נכנסתי לעולם אחר כאן שהיה כאן תמיד, אבל נעלם, והתביישתי כל כך.

איך חשבתי שהנוף משעמם?

כן, ככה זה נראה מבחוץ, אבל מי יודע מה קורה שם בפנים?

מה טמון בתוך המחצבות הטרשיות שלי?

איזה יופי שמור לי במעבה האדמה?

איזה הבטחה צפונה בתוכנו?

עד מתי נאמין לחיצוניות?

עד מתי נשפוט את עצמנו ואת זולתנו לפי הערך הדל והקלוש של נכסינו, חכמתנו, יופיינו, גבורתנו? הלא מה שיש בנו באמת, יקר, רענן, זוהר, מסתורי, עמוק, נמצא בכלל במישור אחר לגמרי.

לא רחוק, אבל עמוק. לא בלתי מושג, אבל נסתר מעין.

מתחת לאפרוריות החיים, מתחת לשגרת העשייה, שמור לנו יופי גדול. ויופי זה - הוא מה שאנו באמת. "שובו אל האוצרות שלכם והיו משתמשים באוצרות שלכם", מתחנן רבי נחמן לפני נשמותינו המכוסות אבק.

בתוך הגוף הארצי, העכור, השואף כל ימיו אל כזב החומר, שוכנת נשמה קדושה וטהורה. אל תאמינו לטרשים של הגוף, אל תתבלבלו מעכירות החומר.

וְכַאֲרִי יִתְנַשֵּׂא

הדימוי של עם ישראל לאריה מלמד על כוחו לצמוח ולהתחזק דווקא מתוך ההתמודדות

ה'אור החיים' מסביר שכאשר בלעם אמר "הן עם" על עם ישראל, הוא הוציא את המילה מפיו בעל כורחו, כעין מלאך רע שנאלץ לענות אמן למרות שאינו רוצה בכך. כלומר, בלעם הוכרח לברך את ישראל גם כשלא חפץ בכך. הוא עצמו הודה, בעל כורחו, שעם ישראל יקום כלביא ויתנשא כארי. זו הייתה הודאה שנכפתה עליו מן השמים.

רש"י מפרש שכאשר אנו קמים בבוקר משנתנו, אנו מתגברים כלביא וכארי כדי "לחטוף" מצוות: להתעטף בציצית, לקרוא קריאת שמע ולהניח תפילין.

המפרשים שואלים: מדוע התורה משתמשת בשני שמות שונים, "לביא" ו"ארי"? וכיצד הדבר קשור לסדר יומו של האדם?

הגמרא במסכת סנהדרין מבארת ש"לביא" הוא אריה צעיר, ואילו "ארי" הוא אריה מבוגר, חזק ומנוסה יותר. ה"שפתי חכמים" מסביר שכאשר האדם רק פוקח את עיניו בבוקר, היצר הרע מנסה להשאירו במיטתו. בשלב זה כוחו עדיין חלש יחסית, כלביא צעיר. הוא צריך להילחם בעצמו רק כדי לקום, "כלביא יקום". אך לאחר שהתגבר, התלבש, קרא קריאת שמע והניח תפילין, הוא מקבל כוח רוחני גדול יותר. אז הוא כבר דומה לאריה בוגר וחזק, "וכארי יתנשא".

ה'אור החיים' מוסיף את דברי חז"ל (שבת עז:) על הפסוק "וכארי יתנשא". חז"ל מלמדים שישנם שלושה דברים שככל שהם מזדקנים כוחם גובר, ואחד מהם הוא האריה. אצל רוב הבריות הזקנה מסמלת חולשה, אך אצל האריה היא מבטאת עוצמה גדולה יותר.

לפי זה, המילה "יתנשא" אינה מתייחסת רק לאדם הפרטי, אלא גם לעם ישראל כולו. עם ישראל עובר מלחמות, משברים ותקופות קשות לאורך הדורות, אך כל אלה אינם מחלישים אותו. להפך, ככל שהוא מתמודד עם אתגרים רבים יותר, כך הוא מתחזק ומתעצם. זהו כוח רוחני ייחודי המבדיל את עם ישראל משאר העמים: כוח של התחדשות, צמיחה והתחזקות דווקא מתוך ההתמודדות.

אִישׁ עַל הָעֵדָה

למה יש 'צדיקים' שלא אומרים תורה - פרק ג'

שאלה: יש שיטות שונות בין הצדיקים. יש צדיקים שלא אומרים 'תורה' יותר מדי, ויש ששרים ניגונים או מרבים בתפילה. מדוע יש הבדלים, ואיך נדע מהי הדרך הרצויה ומיהו הצדיק?

תפקידם של הצדיקים הוא להוות נקודות אור של קדושה מהעולם הרוחני, בעולם של הסתר. כמו שמכינים תשתיות לכבישים באזורים חשוכים, עמודי תאורה, תמרורים, ומחזירי אור בכל מקטעי הדרך, בפרט במקומות עם סיכון פוטנציאלי, כך דאג הקב"ה להציב בדרכים החשוכות בעולם הזה, 'עמודי תאורה', להאיר את הדרך, בכל דור לפי הראוי לו, בהשגחה פרטית. כפי שכתבו חז"ל (יומא לח:) **"ראה הקדוש ברוך הוא שצדיקים מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור".** הם נשלחו משמים בשבילנו, להאיר לנו. כיצד?

הצדיקים אמורים לא רק ללמד תורה ומצוות, אלא גם לשקף מציאות של חיים הנעלים טפח מעל הקרקע, חיים שכל כולם הם ביטוי של מציאות ה' הנוכחת בגלוי, לא כתיאור של משהו רחוק, אלא כדבר חי ונוכח מולך. בחיים האלו, התורה היא תורת ה' משיבת נפש הנלמדת בתשוקה עצומה, התפילה מוחשית לק־ל חי שומע תפילה בהשתפכות הנפש, והמצוות נעשות באהבה עצומה ויראת הרוממות, משל נטוע אתה כעת בשמים לפני מלך אדון כל. למציאות של חיים יש ביטויים ודגשים שונים, כמו בחיים עצמם. זה ההבדל בין למידה על משהו מבחוץ שבדרך כלל ניתנת לכימות והשוואה, לבין כניסה פנימה למרחב של חיים.

שיר העֶרֶשׂ של הנשמה

נמחיש זאת במשל היסטורי. לאחר המלחמה הנוראה באירופה, הסתובבו יהודים בין מנזרים ובתי יתומים באירופה לחפש ילדים יהודים שהוסתרו שם בזמן המלחמה. לא היו להם שום מסמכים, מאותם ילדים ששכחו כל זכר ליהדות מבית הוריהם. הם כינסו את הילדים, וצעקו בקול גדול "שמע ישראל", או שרו בלב נשבר שירי ערש עתיקים ביידיש. ולפתע, מפה ומשם ילד או ילדה בקהל פרצו בבכי, ממלמלים 'אוי טאטע', 'אוי מאמע'. נשמתם התעוררה, זכרונות עלומים מבית אבא צפו ועלו, כבר לא היה צורך בהסברים וראיות.

כדי לעורר את הקדושה החבויה בנפש האבודה מבית אביה כאן בעולם, ישנן שפות ודרכים שונות. יש צדיקים שמשפיעים ומאירים בדיבורי תורה ויראה, בדיבורי דעת עמוקים, או בדברי חיזוק. ויש שפועלים גם ללא אומר ודברים, מאירים בעבודת ה' שלהם, באמונה ובתפילה, בקדושה הבוערת בליבם. הם לא מחדשים משהו, הם רק 'מנגנים' את שירי הערש הפנימיים של הנשמה, המתעוררת וצועקת 'טאטע'.

כיצד נדע מהי הדרך שלנו? ה' נטע ושתל צדיקים בעולם, לפי אתגרי הדור ולכל נפש לפי הראוי לה. מה שמדבר אליי, מה שמרומם ומחבר אותי, שם נמצאת נקודת החיבור שלי שהושתלה לי מה'. רק תוודא שיש פה משהו שנוגע בך, בלי זה העיקר חסר. ייתכן שחברך חש את החיבור שלו בצורה אחרת, אין זו סתירה כלל וכלל כמובן. בדיוק כמו שבחיים עצמם, כל אחד מוצא את עצמו בתחומי עניין אחרים, אוהב מאכלים שונים, ומושפע מדברים אחרים, כך גם בקדושה. כל אחד יעבוד את הבורא לפי שורש נשמתו, ויחד נעלה נחת רוח לבוראנו.

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

למה דרש האדמו"ר מנה כפולה?

הימים ימי סיום מלחמת העולם השנייה, בה עם ישראל מלקק את פצעיו מהתקופה הנוראה בתולדותיו. בעיר טשערנוביץ, שהו פליטים רבים, ביניהם האדמו"ר מסקולען רבי אליעזר זוסיא פורטוגל זי"ע, צדיק וקדוש שמסר עצמו למען צרכי הכלל, ביתו היה לבית יתומים מפליטי המלחמה חלקם בלי רשיונות מתאימים, על אף הסיכון שהיה כרוך בדבר. בערב פסח, הוא השיג מעט קמח ואפה כמות מועטה של מצות, והודיע שכל יהודי בעיר יכול לקבל ג' מצות קטנות בגודל 'כזית' ולא יותר, כדי שיספיק לכל יהודי העיר לקיים את מצוות אכילת מצה בליל החג.

בעיר שהה גם האדמו"ר ה'מקור ברוך' מסערט־ויז'ניץ זי"ע, ששלח את בנו אל הרבי מסקולען לקבל את המצות, אך הוא מורה לו להביא מנה כפולה של שש מצות. אמנם מסתבר שהרבי יסרב לתת לו, אך הוא מצווה עליו שיתעקש, ויאמר שאביו אמר לו שלא יחזור לביתו ללא שש מצות בגזירת כיבוד אב ואם. ואכן כשמגיע תורו, הוא מבקש שש מצות, וכצפוי הרבי מסקולען מסרב לתת לו, אך הוא מתעקש במצוות אביו ומסרב לעזוב בלי שהשש מצות בידיו. כשראה הרבי את הפצרותיו, הניח שיש לרבי מוויז'ניץ סיבה בדבר, ונתן לו כמבוקשו - שש מצות.

עם התקדש החג, לאחר תפילת ערבית של ליל יו"ט, כשחזר האדמו"ר ה'מקור ברוך' לביתו, קורא הוא לבנו, נותן בידו שלוש מצות ומורה לו: לך נא בני לבית הרבי מסקולען ותן לו את המצות, ככל הנראה אין לו מצות לליל הסדר. החיש הבן צעדיו לבית הרבי מסקולען, ואכן ראה כי טרם התחילו בעריכת הסדר, בני הבית סיפרו לו, שהרבי חילק את כל המצות, וכשבא אחר כך יהודי שעדיין לא קיבל, נתן לו הרבי את המצות שלו, ולו עצמו לא נשארו מצות לליל הסדר. כעת הובנה בקשתו של האדמו"ר ה'מקור ברוך' שנודע בפיקחותו. הוא צפה מראש את מסירותו של הרבי מסקולען, שיחלק את כל אשר לו ולא יותיר לעצמו מאומה, ודאג לו מבעוד מועד למצות לליל הסדר. זו דרכם של צדיקי אמת שלא ראו את טובת עצמם בגשמיות וברוחניות, ומסרו והפקירו עצמם כליל למען עם ישראל.

מאמר מיוחד לקראת שלושת השבועות

קרבה אל נפשי גאלה

המשפיע הרב משה רויטמאן

לפני כמאתיים וארבעים שנה הייתה ירושלים כמרקחה. בסביבת הר הזיתים התהלך יהודי מבוגר ולא מוכר, כשהוא רוכב על חמור לבן, עטוף בטלית צחורה ומניף בידו שופר גדול. "אני המשיח!", טען בפני היהודים הנדהמים, "הגיע זמן גאולתכם".

הדבר היה לשיחת היום, ועורר דיונים קולניים ברחובות ירושלים. הדעות התחלקו כמו תמיד, מאותם שלעגו על התימהוני התורן ועד אלה ששקלו ברצינות את העניין.

ולמרות שאמצעים טכנולוגיים טרם היו בעולם, הדהדה השמועה כל־כך, עד שהתגלגלה והגיעה עד לטבריה, אל חבורת החסידים שהתגוררו שם, ומשפרץ גם ביניהם אותו ויכוח, החליטו לעלות ולשאול את איש האלוקים, הצדיק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע, מגדולי החסידות, שהתגורר אז על שפת הכנרת.

לשמע הדברים, קם הצדיק ופנה לחלון, הוציא קמעא את פניו כלפי חוץ, כמנסה להריח את האוויר. ואז החזיר פניו פנימה ואמר: "עס שמעקט נישט משיח!" (לא מריחים משיח!).

"אם ידע אותו צדיק לקבוע כן על פי הריח בלבד", הקשה הצדיק רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע, "מדוע היה לו לפנות אל החלון? הרי יכול היה להריח גם בתוך הבית".

"אלא מאי", הסביר, "אין זה אלא שאת ביתו של הצדיק כבר אפף ריחו של המשיח, ובכדי לדעת אם באה הגאולה גם לכל העולם כולו, היה עליו לבדוק את ריחו של אוויר העולם...".

כי אכן על פי תורת הבעל־שם־טוב הקדוש זי"ע, על מנת שנזכה להיגאל מן הגלות ולביאת המשיח: **"צריך כל אחד מישראל לתקן ולהכין חלק קומת משיח השייך לנשמתו"** (מאור עינים, פרשת פנחס). **"וכשיגאל כל אחד גאולה פרטית, אז יהיה אחר כך גאולה כללית"** (תשואות חן, פרשת וארא).

כי עומקה של הגלות, אינו הפיזור הפיזי שלנו בין אומות העולם, אלא התוצאה של פיזור זה, כלומר השכחה מהדבקות בא־ל חי. כשיהודי אינו זוכר את קונו, ולא מרגיש חיבור אליו יתברך, הריהו שרוי בגלות. ואילו כשהיהודי חי מתוך אמונה מוחשית בכל רגע, שאין עוד מלבדו, מלוא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מיניה, הרי הוא מקבל הסתכלות אחרת על העולם, מבט גאולי המתעלה מעל כל קושי ומעל כל אתגר, וזוכה לגאולה פרטית, בבחינת 'קרבה אל נפשי גאלה'.

ומעתה, גם אם הגאולה הכללית עדיין לא באה לצערנו, לפחות אצלו אישית כבר נישא בחלל ריח של גאולה. המשיח הפרטי שבליבו כבר מאיר. הגאולה הפרטית מקרבת את הגאולה הכללית.

אולי מסיבה זו, חיפשו חסידים דרכי היתר הלכתיים לשמוח בימי בין המצרים, כמו עריכת סיומים בתשעה הימים וכדומה, כי עלינו לעורר את ההסתכלות הזאת, ולעורר את שמחת הגאולה וריחו של משיח כבר כעת, ובכך לקרב את הגאולה השלמה שתבוא במהרה בימינו אמן.

עמוד הבית
של אחוות תורה
קובעים עיתים למשפחה

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.
לתגובות: is@achvat.co.il

המבדיל בין קודש לחול

פרשת בלק מלמדת שהדרך לשמור על זהותנו אינה באמצעות הסתגרות או התנשאות, אלא באמצעות בניית עולם פנימי עשיר ומבוסס שהופך אותנו ממושפעים למשפיעים

1. שאלה לדיון

אתם בעלים של חברה מצליחה ובסך הכל מרגישים שאתם על המסלול. לפתע נפתחה לידכם חברה מתחרה שמציעה תנאים טובים ומפנקים יותר לעובדים שלה ואתם מרגישים שעובדים שלכם עלולים לזלוג אליה. כיצד תגיבו?

2. החיים בפרשה

פרשת בלק מציבה את עם ישראל, דור הכניסה לארץ, מול סוג חדש לחלוטין של איום. עד עתה, המלחמות היו פיזיות ופרונטליות - סיחון, עוג, עמלק. אלו אויבים שקל לזהות וקל להתגונן מפניהם. זהו דור שכבר כמעט לא זוכר את ימי מצרים והוא ממש על סף הכניסה לארץ ישראל.

בשלב הראשון של הפרשה, האיום הופך לקוסמי־רוחני: בלעם מגיע לקלל. בלעם הוא דמות קיצונית, דמונית כמעט, המייצגת את הרשע החיצוני. מול הקללות הללו, לעם ישראל אין אפילו משימה אקטיבית, הם בכלל לא מודעים לדרמה המתרחשת על ראש ההר. הקב"ה הופך את הקללות לברכות משום שהאויב החיצוני, גדול ומרשים ככל שיהיה, אינו יכול 'להזיז' לעם שיודע מי הוא. הברכות המפורסמות של בלעם - "מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב, מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל" - מתארות בדיוק את המבנה הפנימי, הבריא והצנוע של האוהלים החברתיים של העם. ערכים שנבנו בתוך השקט של המדבר, צעד אחר צעד.

האסון האמיתי מתרחש בסוף הפרשה, מיד לאחר שבלעם עוזב. בלעם מבין שהנשק החיצוני נכשל, והוא מעניק לבלק עצה אסטרטגית שונה לחלוטין: לא לתקוף, אלא לערב. הוא מציע לשלוח את בנות מדין ומואב אל תוך המחנה מתוך הצעה לאינטגרציה חברתית שתוביל להתפרקות מוסרית ולעבודה זרה. ובמבחן הזה, העם נופל כבר בניסיון הראשון: "וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים, וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב". אל מול אויב שחודר אליהם פנימה ומדבר איתם בשפה שלהם, הם לא מצליחים לעמוד אפילו לרגע.

המעבר החד הזה חושף את האשליה של ההתבדלות המדומה. קל מאוד להגדיר את הזהות שלנו על דרך השלילה - "אנחנו לא כמו האויב המרושע שעל ההר". זלזול בחיצוני או התנשאות עליו מייצרים שריון דק ומזויף. ברגע שהחיצוני מפסיק לאיים והופך למזמין, למפתה ולנגיש, השריון הזה מתרסק לחלוטין.

התבדלות חכמה אינה נובעת מפחד מהבחוץ או ממבט מזלזל באחר. היא חייבת לנבוע מחיזוק הערך הפנימי. הבעיה בשיטים לא הייתה העוצמה של בנות מואב, אלא הוואקום הרוחני והרעיוני שהיה באוהלי ישראל באותו רגע. הדור החדש, שעמד להיכנס לארץ ולהפוך לחלק ממשפחת העמים, לא היה מבוסס מספיק ב"קוד המפעיל" שלו, מה שגרם לו לנטוש את הערכים הכל כך יפים שקיימים בו ולפרוץ כל גדר.

אנו חייבים לעבור מ"הגנה פסיבית" ל"חסינות אקטיבית".

הפעלה משפחתית סביב שולחן השבת

פרשת בלק

3. לאן ניקח את זה מכאן?

העולם הדתי בבסיסו חושש ובצדק מהשפעת החוץ המערבית והחילונית שעלולה למוטט אותו מבפנים. אנחנו חיים בעידן שבו החומות הפיזיות קרסו, התרבויות, הטרנדים והמסרים החיצוניים חודרים לתוך האוהלים שלנו דרך המסכים והרחוב בכל רגע. אבל אם נחנך את הילדים או את בני הקהילה שלנו רק באמצעות הפחדה מפני "העולם שבחוץ" או סימון הסביבה כטמאה ומקולקלת, אנחנו מכינים אותם לקריסה במפגש הראשון שלהם עם המציאות.

התגובה הנכונה אינה ניסיון נואש לבנות חומות גבוהות יותר או לצעוק על בלעם שעל ההר. התגובה צריכה להיות השקעה אינטנסיבית בתוך ה"אוהל", לייצר רעיונות מארגנים חזקים, לדבר על אמונה וביטחון בגובה העיניים, לצבור חוויות תרבותיות עשירות ותחושת שייכות כה עמוקה, עד שהמפגש עם החוץ לא יאיים על הזהות.

רק אדם שמרגיש בטוח ומלא בבית שלו, מסוגל לצאת אל העולם מבלי להיטמע בו, ואף להקרין מהאור שלו החוצה ולהשפיע על המציאות סביבו.

4. פעילות מסביב לשולחן

שלבו ידיים במעגל ונסו לבצע יחד משימות שונות מבלי לשחרר אחיזה, כמו מזיגת כוס מים או נעילת נעליים. למתקדמים: בצעו את המשימה בעיניים עצומות, כאשר רק משתתף אחד רשאי לראות ולהנחות את כולם.

תובנה: החיבור והביחד הם ערכים חשובים, אך אינם חזות הכול. לעיתים דווקא היכולת לשמור על ייחודיות ועצמאות מאפשרת לכל אחד להביא את מיטבו, וכך להצליח במשימה המשותפת.

5. המשימה השבועית

בפעם הבאה שתיתקלו בתופעה שתרצו להתבדל ממנה, שאלו את עצמכם אילו ערכים מעניקים לכם את הכוח לעמוד מולה. כשתגדירו לעצמכם בבהירות את העוגנים הרוחניים שלכם, תגלו שהחשש מפני ההשפעה מבחוץ הולך ופוחת.

תנועות ופולמוסים

חסידי אשכנז מבוא

סדרה חדשה בפרויקט "מסע בזמן": מסע בעקבות הרעיונות, המאבקים והתנועות שעיצבו את פני היהדות באלף השנים האחרונות

יש דימוי נפוץ של המסורת המסורה לנו, כשרשרת אחת ארוכה ודוממת. דור מוסר לדור, מילה במילה, בלי תזוזה. הדימוי הזה יפה, אבל הוא לא מדויק. המסורת אכן נמסרה מסיני ועד היום, אבל לאורך כל הדורות פעמו בתוכה תנועות, רעיונות גדולים, התעוררויות רוחניות וחידושים תורניים. חלקם שינו את פני היהדות, חלקם דעכו, וכמעט כולם עוררו מחלוקת.

הסדרה הזו מבקשת ללכת בעקבות התנועות והפולמוסים. לא כדי לספר מה קרה, אלא כדי להבין דבר עמוק יותר: כיצד מתחדשת היהדות בלי לחדול להיות עצמה. זו שאלה שמלווה את עם ישראל מאז ומעולם, ובכל דור היא לובשת פנים חדשות. ומשום שהיא עתיקה כל כך, התשובות עליה אינן תאוריה אלא סיפור.

כאן טמונה נקודה שקל לפספס: ההתחדשות איננה זרה ליהדות, היא חלק ממנה. תורה שבעל פה לא נמסרה רק כאוסף הלכות, אלא גם כסמכות לתקן, לגזור, לסייג ולהשיב לצורך השעה. חכמים לא נצטוו רק לשמר את שקיבלו, אלא גם לשמור עליו חי, ולשם כך נדרשו לעיתים לחדש. החידוש, במובן הזה, איננו פרצה בחומה. הוא אחד הכלים שהחומה עצמה נבנתה בהם.

במסורת פועלים תמיד שני כוחות. האחד שומר, נאחז במה שקיבל, חושש מכל סטייה. השני מחדש, קשוב לצורך השעה, מבקש להחיות. קל לחשוב שאחד מהם הוא המסורת והשני סכנה לה, אבל האמת הפוכה. שני הכוחות יחד הם המסורת. בלי השומר היה הכול נשטף, ובלי המחדש היה הכול מתאבן. המתח ביניהם הוא האיזון העדין שמחזיק את הכול חי. כל פרק בסדרה הזו הוא רגע שבו האיזון הזה נבחן מחדש.

הלל הזקן ראה שאנשים נמנעים מלהלוות סמוך לשנת השמיטה, מחשש שיישמט חובם, ועוברים בכך על איסור תורה. הוא לא הניח לדבר. הוא תיקן את הפרוזבול, מפני תיקון העולם, וקבע מנגנון שבזכותו ההלוואה לא תיעצר. רבן יוחנן בן זכאי, בעומדו מול הריסות בית המקדש, תיקן שיינטל הלולב כל שבעת הימים בכל מקום, זכר למקדש, כדי שלא תיקרע השלשלת ברגע שנשבר מרכזה. ואפילו התורה שבעל פה עצמה, שנאסר במפורש להעלותה על הכתב, נכתבה בסופו של דבר, כשרבי ראה שהגלות מתארכת והלימוד עלול להישכח, ופסק "עת לעשות לה' הפרו תורתך". מוטב שתיעקר אות אחת ולא תישכח התורה כולה.

נשים לב למה שקרה כאן. המשנה שבידינו, הפרוזבול שאנו כותבים, הלולב של חול המועד, כל אלה נחווים היום כנצחיים, כאילו היו מאז ומעולם. אבל כל אחד מהם נולד ברגע מסוים, מתוך צורך מסוים, מתוך הכרעה של חכמים. וזו בדיוק הנקודה: הלידה הזו מחזקת אותם. היא מראה את המערכת פועלת כפי שנועדה לפעול. מה שנראה לנו קבוע ובלתי משתנה הוא לעיתים תולדה של התחדשות שהצליחה כל כך, עד שכבר איננו זוכרים שהייתה אי פעם חדשה. כך תמיד, החידוש המוצלח ביותר הוא זה שבסופו של דבר נעשה בלתי נראה.

כאן עומדת ההבחנה שתלווה אותנו לאורך כל הסדרה. יש הבדל תהומי בין מה שנוצר עם הזמן לבין מה שהומצא. תנועה שמחדשת מתוך מבנה הסמכות של המסורת, נספגת לתוכה. תנועה שתוקפת את המבנה עצמו, את התורה שבעל פה, את סמכות ההלכה, הפסק ודברי חכמים, נדחית ממנו. הגבול הזה אינו תמיד ברור מראש, והוא נמתח ונבחן בכל דור מחדש.

וכאן נכנס הפולמוס, שכן אין תנועה גדולה שלא עוררה התנגדות. אין רעיון ששינה דבר ולא נתקל בקול שאמר 'עצור'. הפולמוס הוא לב הסיפור. הוא הדרך שבה עולם התורה בוחן רעיון חדש, מברר אותו, ומכריע אם לקרב או לרחק. ההתנגדות לחסידות, החשד בקמיעות, החרם על לימוד החכמות, הוויכוח על הפרישה מן הקהילות,

קרל שלייכר (1825–1903), סוגיה במחלוקת.
שמן על עץ. המחצית השנייה של המאה ה-19

כל אלה לא היו רעש סביב העיקר, הם היו העיקר. דרכם אנו רואים היכן עובר הגבול, ומה הפך תנועה אחת לחלק מאיתנו ותנועה אחרת לזיכרון רחוק.

וחשוב להבין מי ניהל את המאבקים האלה. גדולי הדור עמדו משני הצדדים, וכל אחד מהם פעל מתוך אהבת האמת ויראת שמים. המתנגד לא יצא לריב מתוך צרות עין, אלא נשא באחריות כבדה לשמור על מה שהופקד בידו. וגם הדחייה, כשבאה, הייתה שמירה ולא אלימות. עולם התורה דחה רעיונות משום שזיהה בהם איום על המבנה שהכול נשען עליו. אי אפשר אפוא לקרוא את הפולמוסים כסיפור של טובים מול רעים. היו אלו סיפוריהם של אנשים גדולים שנחלקו על הדבר היקר להם מכול.

ולרוב, התשובה איננה ניצחון ואיננה תבוסה. החסידות לא הביסה את המתנגדים, והמתנגדים לא הביסו אותה. השתיים התמזגו לעולם אחד, שאיננו מסוגלים עוד לדמיין בלעדי שתיהן. תנועת המוסר לא כבשה את ישיבות ליטא, היא חלחלה לתוכן עד שנעשתה חלק מהן. לכן השאלה שנשאל בכל תחנה איננה מי ניצח, אלא מה נשאר. מה המשיך הלאה, ומה השתנה בעקבותיו. ולעיתים, דווקא מה שנדחה מלמד אותנו היכן עובר קו הגבול, לא פחות ממה שנקלט.

המסע שלפנינו עובר באלף השנים האחרונות, מחבורות החסידים באשכנז של ימי הביניים ועד ההתארגנות החרדית של ראשית המאה העשרים. בכל תחנה נפגוש רעיון, את האנשים שנשאו אותו, ואת הסערה שהתחוללה סביבו. ומעל הכול, נפגוש את אותו מתח עתיק בין שימור לשינוי, בין הנאמנות למה שקיבלנו לבין החובה לשמור עליו חי. ואולי, תוך כדי המסע, נגלה שאיננו צופים בו מבחוץ. אנחנו עצמנו עומדים בתוך אותו תהליך, חוליה בשרשרת שעדיין נמשכת, ועדיין מתחדשת.

מוכנים לסדרה החדשה "על תנועות ופולמוסים"? ניפגש כאן בשבוע הבא עם הפרק הראשון בסדרה.

"
וְאִישׁ תְּבוּנָה יְדַלֶּנָּה (משלי כ',ה')

כל שיעורי הגר"ד לייבל שליט"א זמינים כעת להאזנה בכל הפלטפורמות:

באתר תבונות tvunot.net | ביוטיוב ובספוטיפיי | בקו תבונות 074-796-8223 | להצטרפות לקבוצת שיעורי הרב

משיב נפש

יצחק יונה
מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

חלק א'

ולמה הרגלים רעים לא משתנים?

מדוע אנשים מוצאים את עצמם שוב ושוב באותם מצבים שהם מבטיחים לעצמם שלא יחזרו אליהם? יש שנכנסים פעם אחר פעם לקשרים לא מיטיבים, ויש שמגלים שאותם קשיים מלווים אותם בכל מקום שאליו יפנו. אם כך, מדוע כל כך קשה להשתחרר מדפוסים שאנחנו יודעים שאינם טובים עבורנו?

אחת התשובות לכך נמצאת בתיאוריית ההתקשרות שפיתח הפסיכיאטר והפסיכואנליטיקאי הבריטי ג'ון בולבי (Bowlby; 1907-1990). הוא טען כי קיימת מערכת מולדת אצל התינוק, שתפקידה לייצר קשר בטוח ומשמעותי עם הדמות המטפלת העיקרית (דמות ההתקשרות). הוא ראה בכך צורך בסיסי והישרדותי מולד, ממש כמו הצורך בהזנה. בהמשך, בשיתוף פעולה עם בולבי, פיתחה מרי איינסוורת' (Ainsworth; 1913-1999) את המחקר בתחום. במחקרים שערכה היא זיהתה דפוסי התקשרות שונים כבר בשנה הראשונה לחיי התינוק.

המחקר המפורסם שערכה התקיים בחדר תצפית עם משחקים המתאימים לילדים. היא ערכה אותו בשלבים: בשלב הראשון האם והילד נכנסו לחדר שבו נמצאת נסיינית המציגה את עצמה. בשלב השני יצאה האם מהחדר לשלוש דקות, והנסיינית נותרה לבדה עם הילד. לאחר מכן חזרה האם לחדר לזמן קצר, ולאחר מכן היא שוב יצאה ממנו, הפעם ביחד עם הנסיינית, והילד נשאר לבדו בחדר במשך שלוש דקות נוספות. הפרוצדורה מסתיימת עם חזרתה של האם לחדר בפעם השנייה. כל התהליך מוקלט ונרשם בקפידה, תוך התמקדות מיוחדת בתגובותיו של הילד לפרידה מהאם ולאיחוד המחודש עימה. איינסוורת' הבחינה בהבדלים בתגובות בין הילדים, ולפי זה חילקה את כלל הילדים לשלוש קבוצות, כאשר כל אחת מהן מהווה סגנון התקשרות שונה.

לא ארחיב על סגנונות ההתקשרות לסוגיהם, כי כתבתי עליהם בעבר (גיליון 75, פרשת יתרו ה'תשפ"ה), רק אציין כי מסקנתה הייתה שקיימים שלושה סגנונות התקשרות: התקשרות בטוחה, התקשרות לא בטוחה־נמנעת והתקשרות אמביוולנטית (מאוחר יותר זיהו חוקרים אחרים סגנון התקשרות נוסף: התקשרות לא בטוחה־בלתי מאורגנת, שאגב, לפי החוקרים, זהו סגנון התקשרות שנפוץ יותר דווקא ביפן ובישראל).

איינסוורת' טענה כי סגנונות התקשרות אלו, המתעצבים בשנות החיים הראשונות, מנבאים את המשך ההתפתחות ומשפיעים על התפקוד של האדם לאורך כל החיים. כאשר אדם נמשך שוב ושוב לקשרים פוגעניים, הוא אינו בוחר בהם מתוך רצון לסבול, אלא לעיתים זה קורה משום שהוא נמשך דווקא למה שמרגיש לו מוכר ובטוח. גם אם הוא סובל מהתקשרות בסגנון זה, היא עדיין מוכרת יותר מהלא־נודע.

בטור הבא ננסה להבין מהם התנאים שמאפשרים לאדם להתנהג אחרת, גם כאשר הדפוסים המוכרים 'מפתים' אותו לחזור למוכר ולידוע.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

בס"ד

השיעור מוכן!

החל בנסיעה

פתח תקווה או בית שמש?
בוקר או ערב?
יש לנו שיעור שמתאים בדיוק למסלול שלך!

הצטרף לאחוות תורה ותקבל הכוונה אישית לשיעור הקרוב והנוח ביותר עבורך.

מחכים לך בבית המדרש.

- דברו איתנו בוואצאפ -
058-722-8429

אחוות דעת
חורת חיים הלכה למעשה

על הפרעת קשב והאומץ לקבל עזרה

פחד מהתערבויות תרופתיות הוא דבר מובן, אבל הילד שמולנו מחכה שנדע איך לעזור לו, ויש לנו כלים

הורים יקרים,

שמעתי כבר הרבה פעמים את המשפט הזה, ממשפחות שונות, בנסיבות שונות: "אנחנו חושבים שאולי יש משהו, אבל לא רוצים לתייג אותו". המשפט הזה מגיע ממקום של אהבה ואכפתיות, וזה ברור. אבל לפעמים אותה אהבה שמנסה להגן על הילד, דווקא מונעת ממנו את העזרה שהוא זקוק לה.

אז כן, כמו שזיהיתם, אני רוצה לעסוק היום בהפרעת קשב, אבל קחו את זה לכל אבחון וטיפול אחר שמציעים לכם. בואו נדון באבחון, בתרופות, ובדרכים הנוספות שיש לנו כיום לעזור לילדים שנושאים אתגר.

הפחד הגדול ביותר של הורים כשמדברים על אבחון הוא שהוא יגדיר את ילדם. שמעכשיו הוא יהיה "הילד עם הפרעת הקשב". אבל המציאות הפוכה. ילד שגדל בלי אבחון, ומתמודד כל יום עם קשיים שאיש לא מבין ואיש לא מסייע לו, הוא הילד שעלול לפתח תחושת כישלון, חוסר ערך, ועייפות מעצמו. הקשיים שלו אמיתיים, הם קיימים בין אם נאבחן ובין אם לא. ההבדל הוא שבלי אבחון - הוא לבד איתם.

האבחון אינו אומר כלום עליכם כהורים. הוא לא שגיאה שעשיתם, לא "גנטיקה דפוקה", ולא עדות לכישלון. הוא פשוט ידע. ידע שפותח דלתות בבית הספר, במסגרות החינוך, ואצל הילד עצמו, שסוף סוף מבין למה הדברים מרגישים לו קשים יותר ממה שהאחרים מרגישים.

שאלת התרופות היא שאלה לגיטימית, ויש לדון בה ברצינות עם רופא מומחה שמכיר את הילד ומעביר אותו תהליך אבחון ודיוק של המענה. אבל חשוב לדעת: כשהן ניתנות נכון, בהתאמה מדויקת, תרופות לקשב אינן "מרדימות" את הילד ואינן משנות את אישיותו. הן משהות את המולקולה הכי קריטית למוטיבציה (הנקראת "דופמין") עוד קצת במוח ומונעות ממנה להתפרק מהר. בדרך זו הן מסייעות למוח לתפקד ברמה שמאפשרת לילד ללמוד, להקשיב, ולהתחבר לעצמו ולסובבים אותו בצורה יותר קשובה.

לעיתים קרובות, ילד שמתחיל טיפול תרופתי מתאים מגלה לראשונה שהוא יכול להצליח בלמידה ובחברה, להתגבר על דחפים כמו אכילה מוגזמת, ואפילו להשהות תגובות אימפולסיביות. עבור הילד זו חוויה משנת חיים ממש.

מעבר לתרופות, העולם המחקרי מציע כיום מגוון רחב של כלים שהוכחו כמסייעים להפרעת קשב, וחשוב שנדע עליהם. אומגה 3 בכמויות מספקות משפיעה ממש על תפקוד המוח ויש לזה עדויות מחקריות נרחבות. אומנויות לחימה, ובמיוחד אלה שדורשות קבלת החלטות תוך כדי תנועה, מאמנות את המוח בדיוק באזורים החלשים בהפרעת קשב - שליטה עצמית, מיקוד, ועיכוב תגובה. נוירופידבק, שבו הילד לומד לאמן את גלי המוח שלו עצמם, אף הוא מציג תוצאות מרשימות במחקר. גם תרגול מיינדפולנס הוכח כמסייע לוויסות ולשיפור הקשב לאורך זמן. ואם קשה להירדם, אני ממש ממליץ על קוביות קרח זמינות (שאנשי קשב בחלקם ממש צריכים ללעוס), ודובדבנים שמשחררים מלטונין שמכין את הגוף לשינה.

מעבר לכל אלה, לימוד כלים פסיכולוגיים מעשיים שבונים סביבת חיים מותאמת, שגרה ברורה, פירוק משימות, הפחתת גירויים ותכנון מוקדם, משנים את החוויה היומיומית באופן משמעותי. לא מדובר בטריקים, אלא בהבנה עמוקה של האופן שבו המוח עובד, וסידור הסביבה כך שהיא תעבוד איתו ולא נגדו.

שגרה קבועה ויציבה, למשל. שעת שינה קבועה (מוכח ששינה סדורה ומלאה משפרת תופעות של קשב), שעות אוכל סדורות ואוכל מזין ומאוזן מבחינת סוכר משמעותי מאוד. שעת שיעורי בית מורידה את עומס קבלת ההחלטות ומאפשרת למוח להשקיע את אנרגיית הקשב באופן יעיל. חדר לימוד מסודר ומינימליסטי, בלי גירויים מיותרים על השולחן ובסביבתו, פירוק משימות גדולות לצעדים קטנים וברורים. לא "לך תלמד", אלא "פתח את הספר בעמוד כ"ז, קרא עמוד אחד, ואז תגיד לי על מה הוא דיבר". גם הפסקות פעילות גופנית קצרות בין משימות אינן בזבוז זמן אלא "דלק" למוח. ולבסוף, חשוב מכל: תגובת ההורה. ילד עם הפרעת קשב שומע כל יום הרבה ביקורת על מה שלא הצליח - ולכן תשומת לב מכוונת להצלחות קטנות, גם הכי קטנות, בונה אצלו את תחושת המסוגלות שממנה כל שאר ההצלחות צומחות.

אז נכון, הפרעת קשב לא עוברת מעצמה, אבל היא לגמרי ניתנת לניהול. ילדים עם הפרעת קשב שמקבלים את הכלים הנכונים מצליחים בלמידה, בחברה, בתקשורת עם הסביבה, ובמשימות יומיומיות שעד אתמול הרגישו כמו הר. הצעד הראשון הוא להבין מה הסיפור. ולשם כך צריך לדעת ולאבחן. אין שום סיבה לפחד מזה.

בהצלחה!
שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת גורדון,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

בלב הפרשה

פייגי וולקן
מלווה נשים לחיבור וריפוי במסע הנשמה

לשוב אל האוהל

בין ההשוואות והקולות מבחוץ, הברכה מתחילה כשאישה חוזרת להקשיב לקול הפנימי ולמרחב הייחודי של נשמתה

פרשת בלק מפגישה אותנו עם המבט החיצוני והמצמצם. זה שמחפש סדקים, מודד אותנו לפי תבניות, סטטיסטיקות והשוואות. בלעם מנסה להכניס את עם ישראל להגדרה קבועה, אך דווקא ממנו יוצאת הברכה העמוקה: "מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב, מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל".

בלעם לא ראה בתי אבן. הוא ראה אוהלים.

האוהל אינו מבנה קשיח, אלא מצב תודעתי. הוא גמיש, מאפשר תנועה, השתנות ומעבר מהמקום שאינו מדויק לנו, אל העצמי האמיתי שלנו. הוא דומה לרחם, מתרחב בהתאם לאור שהוא נושא, לנשמה שהוא מגדל ולמה שאנו מולידות בכל שלב בחיים.

האימהות שלנו צמחו באוהל. שם נבנו הזוגיות, האימהות והנשיות שלהן. לא מתוך השתקה, אלא מתוך יצירת כלי פנימי המאפשר לאור לשכון. הן לא המתינו לאישור מבחוץ ולא בחנו את עצמן מול אחרים.

השבוע שיתפה אותי אישה בתהייה האם ההוצאות הכספיות שלה הגיוניות. היא בדקה נתונים והשוותה לאחרים, ודווקא שם התעוררה החרדה. שם נכנסים הקולות ה"הגיוניים" שמבטיחים יציבות אם רק נתאים את עצמנו לכללים של אחרים.

שאלתי אותה: האם מסע הנשמה שלך, החוויות שלך ונסיבות חייך הם גם סטטיסטיקה?

אין כאן קריאה לחיים ללא גבולות, אלא הזמנה להתבונן אחרת על השפע, הילדים והצרכים הייחודיים של נשמתך. על האמונות שבתוכנו לגבי כמה אנחנו ראויות לקבל, ועל ההסכמה לסמוך על הידיעה העמוקה שאפשר לחיות ברווחה. הנשמה שלך מושגחת וספציפית אצל הבורא, ולכל אחת מאיתנו יש אינספור הוכחות לכך אם רק נשים לב אליהן.

הניסיון למדוד את עצמנו לפי מה שמקובל בחוץ מרחיק אותנו מעצמנו. הנשמה שלך ייחודית מדי מכדי להידחק לתבניות. לא כל התרחבות של האחר שייכת לך, ולא כל מה שהתאים לך בעבר נכון גם היום. אוהל נבנה בתנועה מתמדת.

כנשים, אנחנו האנטנה של הבית והמצפן הרגשי שלו. אין פירוש הדבר שכל מה שמתרחש סביבנו הוא באחריותנו, אך אנחנו כן אחראיות לכוונון התדר הפנימי שלנו.

הילדים הם רדארים רגישים. כשהאם עושה עבודה פנימית, שוהה במורכבות, מרפאה ומדייקת את עצמה, הם נעים איתה, גם בלי מילים.

שנות הגלות לימדו אותנו לחפש את האור בחוץ ולפעול בעיקר דרך הראש. אך השיבה הביתה מתחילה בהכרה שיש לנו מקור פנימי. ההיגיון הנשי אינו רק מחשבה; הוא גם תחושה, נאמנות לעצמך והסכמה לנוע מתוך האוהל הפנימי, הגוף והכלי. כשהאוהל מאויש, הברכה מתיישבת בו מאליה.

האומנות האמיתית של החיים היא להפסיק להביט באוהלים של אחרים ולשוב אל האוהל המתחדש שלך. לאיש אין את המפתח לפנימיותך ולקודש הקודשים של ביתך. רק את מכירה את הקוד המדויק שלו.

נדרשות סבלנות ויכולת לשהות במורכבות, לנשום בתוך הסערה ולהישאר נוכחת דווקא מתוך הבוץ של החיים. מתוך השהייה הזו הקרעים נרקמים מחדש, והאור כבר מוצא את מקומו.

שבי בך. נוחי בתוכך. העבירי את משקלך אל אוהלך, אל הגוף והכלי שלך, ותראי מה טובו.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

מטבע הדברים

אסתר מילר
מעצבת פרחים

צילום: שושי גרינולד

בכל בוקר, כשאני פותחת את דלתות החנות ומקבלת את משלוח הפרחים הטרי, הלב שלי מתרחב מחדש. הריחות, הצבעים והצורות המופלאות מזכירים לנו את הקסם הנצחי הטמון בבריאה.

שנים רבות שאני חיה ונושמת את עולם הפרחים ומעצבת איתם רגעים משמחים בחייהם של אנשים. עם הזמן הבנתי שהם אינם רק קישוט יפה לאגרטל, אלא גם מקור לתובנות עמוקות על החיים.

כשמתבוננים בבריאה מגלים שאין בה פרט מקרי. לכל צמח מבנה, אופי וחוסן משלו, וכשמביטים בו בעין מתבוננת, אפשר לראות כיצד הוא משקף צדדים שונים בנפש האדם.

הוורד, למשל, עם קוציו ועליו הרכים, מזכיר את האיזון שבין הצבת גבולות לשמירה על רגישות; הגיבסנית מלמדת על כוחם של הצניעות והעשייה השקטה; והכרבולת, במראה הייחודי שלה, מעודדת אותנו לא לפחד להיות שונים ולבטא את עצמנו.

המדור הזה נולד מתוך רצון לעצור לרגע את המרוץ היומיומי, להביט בבריאה ולהקשיב למה שיש לה ללמד אותנו. בכל שבוע נצא למסע קטן בעקבות השפה הסודית של הפרחים והתובנות שהם מביאים אל הלב והבית.

אני מזמינה אתכם להביט מעבר לעלי הכותרת ולגלות כמה יופי, נחמה וחוכמה שתל הבורא בכל פריחה.

לתגובות: estermiler@gmail.com

אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

שבות
רבקי לרנר
עורכת דין ומגשרת, מנחה קבוצות לצמיחה במרחב הזוגי

מזל טוב

שלושה עוגנים שיעזרו לכם לחגוג את השמחה גם בבית, ולא רק באולם

הנה זה קורה. אתם לפני ברית, הילד הגיע למצוות, או שהבת הגדולה סגרה 'וורט' בשעה טובה. הלב פועם מהתרגשות ומתקוות. אבל לפעמים דווקא בתקופות של ארגון אירועים, המערכת הזוגית חווה טלטלה. מלבד חילוקי הדעות שעשויים להתגלע מול הצד השני או הספקים השונים, הזוגיות, שאמורה להיות "המרחב הבטוח" שלנו, הופכת לזירת קרב קשה.

אז איך נוכל לארגן את השמחה מבלי לוותר על הקרבה? הנה כמה עוגנים שיעזרו לנו להחזיק את הקשר ואפילו להפוך את ימי ההכנה להזדמנות של צמיחה זוגית:

לתת כבוד לפער

חשוב לזכור כי פערים בין בני זוג הם חלק מזוגיות בריאה. הם אינם באג במערכת, אלא מהות שיצר הקב"ה כדי להזמין אותנו להתפתח ולגדול. חשוב לזכור שהשמחה הזו היא מרחב משותף. היא אינה שייכת רק לי, אלא לשנינו יחד. כשאנחנו מנסות להשתלט על האירוע ולהפוך אותו לשיקוף החלומות שלנו בלבד, אנחנו מוחקות את המקום שלו.

אני רוצה לבקש ממך היום: תני כבוד לפער. הביני שזוגיות בריאה היא אינה משחק סכום אפס "או-או", אלא "גם וגם". המקום שבו הרצון שלך פוגש את שלו. אל תחששי מהשונות ואל תנסי למחוק או לצמצם אותה. הפערים ביניכם הם אלו שמאפשרים לכל אחד מאיתנו להביא את עצמו במלואו לקשר.

שותפות

זהו הרכיב הקריטי ביותר בניהול שמחה. במקום לנסות "להנדס" זה את זו ולהתכתש, אפשר לנסות לחלק את התחומים. לכל אחד מאיתנו יש חוזקות אחרות. ערכו מיפוי וחלוקת תפקידים. אם הוא רוצה לנהל את הטכני, סגירות מול ספקים ולוגיסטיקה, הרפי באזורים האלו. תני לו לנהל את המו"מ מול הקייטרינג בדרכו שלו. נכון, אולי הוא לא שאל את כל השאלות שאת היית שואלת, ואולי הוא סגר עסקה שונה מזו שדמיינת. כבדי אותו ואת חלוקת התפקידים שהגדרתם.

"פלישה" למרחב שלו ומתן ביקורת לא תשפר את האירוע. להפך, היא תכבה את האנרגיה ותייצר מרמור. זכרי, את לא האמא שלו, ולא המפקדת. אתם שותפים יחד למסע. שותפות וכבוד הם כלי העבודה הבסיסיים בזוגיות בכלל, ובארגון שמחה משפחתית בפרט.

היום שאחרי

חשוב לזכור את הפרופורציות. האירוע עצמו יעבור תוך כמה שעות. המוזיקה תידום, האורות באולם יכבו והאורחים יחזרו לביתם. מה שיישאר אתכם ביום שאחרי, ובעשרות השנים הבאות, הוא המרחב שבניתם. האם הוא יהיה מרחב פצוע ורווי הלקאות, או מרחב אוהב ומכבד מלא בשלום ובקרבה?

שאלי את עצמך, מה יותר חשוב לך, הנראות, או היחסים? נהלי את ההכנות לאירוע מתוך פריזמה שלא מתמקדת רק ב'כאן ועכשיו', אלא רואה באירוע תחנה אחת במסע החיים. שאלי את עצמך איזה מודל זוגי אני רוצה שילדיי יספגו מהבית שלנו? איזה טעם כולנו נזכור מארגון האירוע? האם היו פה איש ואישה שהתווכחו על תקציב, או זוג הורים שמכבדים אחד את השני ומתנהלים מתוך קרבה וכבוד?

שתזכו להרבה מזל טוב.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

נשימות קטנות
לאה אוירבך
מדריכת הורים בגישה ההיקשרותית-התפתחותית

תוכנת האנטי-וירוס של המוח

כל שנה ה־1 ביולי מפתיע מחדש, אבל בשנים האחרונות הוא מרגיש כמו השעון המעורר שמצלצל מוקדם מדי. אחרי כל כך הרבה חריגות פתאומיות מהשגרה כבר התרגלנו לג'נגל בין כל הזירות בחיים שלנו בו זמנית; ודווקא בגלל זה החופש הגדול מייצר אתגר מורכב. אנחנו מגיעות אליו שחוקות, עם רזרבות מרוקנות ומקום עבודה שכבר מתקשה להישאר סלחני בהתנגשות בית־עבודה. הילדים לא החזיקו שגרה ארוכה מספיק בשביל שהחופש ירגיש כמו אירוע מסעיר והרעיונות לתעסוקה ממושכת כבר אזלו בסבב הקודם. גם עבורנו, החופש מרגיש פחות כמו הזדמנות נהדרת לאיחוד משפחתי ויותר כמו עוד תקופה ארוכה של בלגן.

אבל יש גם דרך אחרת לקחת את כל מרכיבי הכאוס הזה וליצור ממנו תבשיל מופלא שמריח ממש טוב. דווקא בגלל כל מה שקרה בשנים האחרונות, דווקא בגלל הרזרבות המרוקנות, דווקא בגלל שיותר מדי פעמים ניסית לעבוד יחד עם הילדים או נשארת ערה עד לפנות בוקר כדי להשלים שעות, את החופש הזה אנחנו יכולות להפוך לזמן עיבוד וריפוי משפחתי.

הרי בכל מקרה תצטרכי לג'נגל בין ילדים־בית־עבודה. בכל מקרה תמצאי את עצמך מול סלון שאי אפשר לעבור בו בלי לדרוך על חלקי משחק, בכל מקרה תמצאי את עצמך מכינה 3 ארוחות ביום. אבל הפעם (בתקווה שעד שתקראי שורות אלו המצב לא ישתנה), טילים לא ירחפו לנו מעל הראש ואזעקות לא יעירו אותנו באמצע הלילה. החופש הזה הוא הזדמנות להתאושש ביחד כמשפחה מכל מה שעבר עלינו ב־6 השנים האחרונות. איך עושים את זה? משחקים. זהו הכלי הפשוט והאינטואיטיבי ביותר, מה שילדים עושים בכל מקרה (אם הם לא צמודים למסכים), ומה שאנחנו כמבוגרים שכחנו לגמרי איך עושים.

משחקיות היא תוכנת האנטי־וירוס של המוח. כשילד משחק, המוח כמו לוחץ על כפתור ההפעלה של תוכנה שסורקת את כל גושי החוויות הלא מעובדות שהצטברו בתוכו, הדברים החדשים שנלמדו באותו יום, החוויות החברתיות שהוא עבר, הרגשות שלא נחוו עד תומם - ומפעילה את הקבצים מחדש כדי לטפל בהם ולארגן אותם. כשילד זוכה למרחב משחקי איכותי, התוכנה שולפת מסל המיחזור גם חוויות קשות מהעבר שעדיין לא זכו לעיבוד ומתחילה לטפל בהן.

בטורים הבאים נעמיק עוד בנושא המשחק כמרחב של ריפוי וגדילה. כי חופש שיש בו משחק שנועד לא רק כדי להעביר את הזמן, אלא כדי לספק לילד (ולאמא שלו) מפה למסע חקירה פנימית - הוא חופש של החלמה, של ריפוי פצעים, של החלקת מהמורות ומילוי חורים; כמו שכתב הרב וולבה זצוק"ל בספרו זריעה ובנין בחינוך: "משחק זה דבר רציני מאוד אצל ילד".

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

הזוהר הפנימי

אברימי נוביק

אריק הוא אולי אחד הילדים הבודדים בעולם שיודעים לנסות לנחש נכון אם הלילה יהיה זוהר צפוני.

בכל שנה, בחודשים החשוכים של השנה, היו מתקבצים ובאים קבוצות של תיירים אל הכפר הקטן שלהם בצפון איסלנד. כולם דרוכים ומחכים ללילה נטול עננים שבו גם תהיה אותה התפרצות שצובעת את השמיים בירוק זוהר ומיוחד, לפעמים גם בצבעים נוספים.

הוא היה יוצא עם הקבוצות בלילות, ומשום מה הם אהבו במיוחד לשמוע אותו מסביר בקול דקיק על החלקיקים טעוני האנרגיה החשמלית מהשמש שמתנגשים עם חלקיקי גז מימן בשעה שהם חודרים לאטמוספירה. הוא ממש היה מתאר איך מולקולות הגז חוזרות למצב היציב שלהן ופולטות את מה שנראה כמו אור ענק. "חמצן יעשה לנו שמיים ירוקים", היה מתאר, "מימן או חנקן יביאו צבעים אחרים".

כשהתיירים חוזרים לארצם עם התמונות, לפעמים זה נראה כל כך פשוט. אבל האמת היא שלמרות שיש כל כך הרבה תמונות של הזוהר הצפוני, הדבר מצריך סבלנות ויכולת לסבול את הקור המקפיא באיסלנד. במיוחד הוא אהב לראות את התגובות שלהם, כל אחד מגיב אחרת למראה התופעה המופלאה. "אפשר ממש להרגיש את אלוקים עכשיו", אמר לו פעם צלם בשם מיקי שמגיע כמעט כל שנה מרחוק כדי לצלם. ומיקי, כמו רבים מהתיירים, חוזר לפעמים מאוכזב.

אריק, יודע בדיוק מתי לומר "יש סיכוי שהלילה יהיה זוהר", או מתי להגיד בפשטות "תמיד יש סיכוי", שזה אומר שהאמת היא גרועה מדי. האנגלית שלו הייתה מצוינת, והוא כבר התרגל לעבודה. לחלק שמיכות חמות, לומר בדיחות מטופשות ומרגיעות.

בשבועיים האחרונים השמיים כאילו עשו לו בכוונה. ענן אחרי ענן, לילה אחרי לילה. קבוצות המתינו בקור כואב כדי לחזור למלון שבכפר. הצלמים, בעיקר המנוסים, בניגוד לאחרים, לקחו את הכל כחוויה וידעו שלא תמיד המזל הירוק מאיר להם פנים. אבל אלו שזו הייתה להם הפעם הראשונה ממש כעסו. "המון כסף בשביל כלום", רטנה אישה אחת, "תזהיר מראש שלא רואים כלום".

משום מה, אריק הרגיש שהוא עצמו זה שמאכזב אותם, כאילו משהו בידיים שלו. כל לילה הוא מסתכל אל השמיים ואומר: "אלוקים, אנחנו רוצים לראות את היופי הזה", ולא קורה כלום.

❖ ❖ ❖

שמונה עשרה אנשים הם היו, קבוצה מאיטליה. השפה זורמת להם מהפה במבטא שאי אפשר להחמיץ. הם נסעו לפה במשך יותר משלוש שעות מרייקיאוויק הגדולה. אריק הביט אל השמיים ומשהו בו התכווץ. הוא ידע היטב מה הולך לקרות. הם לא יראו כנראה שום דבר.

אריק כמעט התחיל להתנצל מראש, אבל אז הוא אסף אותם לעיגול, ככה באמצע השדה. "בזמן שאנחנו מחכים, ומקווים מאוד שהשמיים ייצבעו בירוק, אני רוצה לספר לכם משהו שסבתא שלי סיפרה לי".

זה עבד. כולם התאספו בסקרנות. "עכשיו אני אגלה לכם איפה חיים ה'הולדופולק'", הוא אמר בדרמטיות.

"איפה חיים מי??" שאל מישהו וניסה לומר את המילה הולדופולק ללא הצלחה.

אריק הסביר להם שכבר דורות שיש להם סיפורי אגדה על עם נסתר שחי מתחת לסלעים ובתוך גבעות. הם בעצם נראים כמו בני אדם אבל הם שקופים. כשהתיירים ניסו להבין אם הוא מותח אותם בבדיחה, אריק הסביר שזה ממש רציני. האיסלנדים, אמר להם, לפעמים, גם היום משנים תוכניות בנייה של ערים וכבישים כי הם חוששים שאולי יש באזור את העם השקוף. כולם נשאבו לסיפור. אחד התיירים שכל הזמן התלונן על הקור, פתאום צחק והחל לשאול שאלות. מישהו אחר סיפר שפעם אצלם באיטליה היה מישהו שאמר שבעצי הזית יש רוחות.

אריק סיפר וסיפר, אף אחד לא שם לב כמה זמן עבר.

פתאום, הייתה התלחששות, הם החלו לדבר זה עם זה בהתרגשות. ואז, מישהו צעק.

כולם הסתובבו לכיוונו ואז הרימו את הראש. לרגע אחד נפער חריץ בין שני עננים, משהו לא מרהיב כמו שדמיינו, אבל זה היה מספיק. לאט לאט נפתח פתח שגרם לכולם לכוון עדשות, לתעד ולשאוג משמחה.

באוטובוס בדרך חזרה, כשהם הורידו אותו ואת אביו בכפר לפני שהם ממשיכים לעיר הגדולה, ניגש אחד מהם לאריק. "תודה", הוא אמר, "לא רק על מה שראינו, אלא גם על החוויה והסיפורים, זה היה לנו הערב הכי טוב בטיול".

ואריק, רק חשב לעצמו משהו שלא חשב עליו קודם לכן: הוא גילה שאולי הוא לא יכול לשלוט בעננים או בזוהר, אבל הוא בהחלט יכול לעשות משהו כדי שאנשים ירגישו אחרת בזמן שהם מחכים. ולא רק הם, אלא בכל מקום ובכל מצב.

להאיר סביבך זו תופעת טבע מופלאה לא פחות מהזוהר הצפוני.

הלכות שבת עם משפחת

שבת שלום

93

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

ההיתר לקחת תרופות או לעשות מלאכות דרבנן בשינוי לצורך חולה שאין בו סכנה, נאמר דווקא כשהחולה נפל למשכב או שהמחלה מכבידה על תפקודו הבסיסי. אבל אם המחלה מעט מפריעה לו אך אינה פוגעת בתפקוד היומיומי, דבר זה מוגדר "מיחוש בעלמא" ואסור לקחת תרופה או לעשות כל מלאכה, אפילו מלאכה מדרבנן.

משה גלזמן

חידת שחמט

לבן נוסע וזוכה

מצב בו מתמודדים מלך ומלכה מול מלך וצריח (Queen vs Rook end game), נחשב בעולם השחמט כניצחון מובטח לצד המלכה. לכן השחור יעשה הכול כדי למנוע מהלבן להכתיר מלכה. ללבן, מצדו, יש רצף מדויק של מהלכים שבסופם הוא יכתיר מלכה - ואף ישמור עליה בחיים. מצאו אותם! (חידה קשה, נסו בבית עם לוח וכלים).

קרדיט: רב אמן ניצקו (youtube)

מספר חידה: 1093

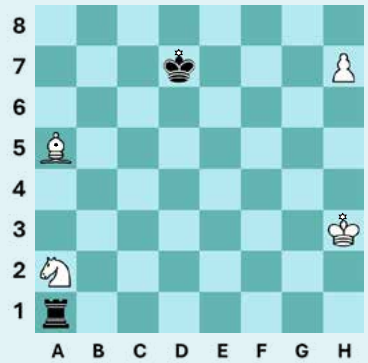

פתרון חידה: 1092

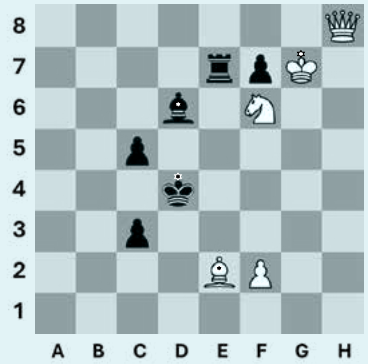

הלבן כופה מט בשני מהלכים

מלכה ל–h1. האיום המיידי: מט מ–d5

נבחן את אפשרויות השחור

- צריח ל–e5 > מלכה ל–d1 = מט
- צריח ל–e4 > מלכה ל–e4 = מט
- חייל c3 ל–c2 > מלכה ל–a1 = מט

צילום אוויר: תומר פלד. רישיון: CC–BY–SA–3.0

תל ערד הוא אתר ארכאולוגי הממוקם בצפון הנגב המזרחי, כשישה קילומטרים ממערב לעיר ערד המודרנית. האתר מתנשא לגובה של 576 מטרים מעל פני הים ומשתרע על פני שטח של כמאה דונמים. התל מחולק לשני חלקים מרכזיים: העיר התחתית, המתוארכת לתקופת הברונזה הקדומה, והמצודה בראש התל, שנוסדה בתקופת הברזל. בחפירות המקיפות שנערכו במקום על ידי פרופסור יוחנן אהרוני נחשפו שרידי ביצורים, רחובות, בתי מגורים בעלי סגנון אדריכלי המכונה הבית הערדי, ומערכת אספקת מים עמוקה. במצודה נמצאו עשרות אוסטרקונים (שברי חרסים ששימשו כלוח לכתיבה) הנושאים כתובות בשפה העברית הקדומה, המעידים על מערך המנהל הציבורי של הממלכה כולה.

רבי שלמה יצחק לוין

ה'תרמ"ו, 1886 - י"א תמוז ה'תשמ"ד, 11 ביולי 1984

פיזאי

רבי שלמה יצחק לוין היה רב אגודת הקהילות באינדיאנפוליס שבאינדיאנה ורב קהילת "שערי צדק" במיניאפוליס שבמינסוטה, ארצות הברית. מחבר "מנחת שלמה". חבר אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה.

נולד בקוֹלִיישוק הסמוכה לווילנה, לרבי שמוֹאל דוד וריינא דינה לוין. ניחן בכישרונות מובהקים ושקד על תלמודו מגיל צעיר בישיבות ליסא, ולאחר נישואיו, בקיבוץ באיישישוק ובכולל קובנה.

היגר עם רעייתו פעשא לארצות הברית. תחילה, בשנת ה'תרע"ב, 1912, שימש כשו"ב בבוסטון. ומשנת ה'תרע"ה, 1915, במשך תשע וחצי שנים היה רב מטעם אגודת הקהילות באינדיאנפוליס שבאינדיאנה. משם עבר (ה'תרפ"ה, 1925) לכהן כרב קהילת "שערי צדק" במיניאפוליס שבמינסוטה.

הרב לוין היה חבר פעיל באגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה. מלבד ספרו 'מנחת שלמה', היה שותף בשנת ה'תר"ף, 1920 לכתיבת הספר "The Kosher Code" שיצא לאור בהוצאת אוניברסיטת מינסוטה. הוא פרסם חידושים רבים בכתבי העת התורניים בארצות הברית וגם נדפסו תשובות אליו בשו"ת אגרות משה של רבי משה פיינשטיין.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

בית הכנסת בפאפנהופן

תחת השמש

בית הכנסת בפאפנהופן (Pfaffenhoffen) שבחבל אלזס בצרפת, הוקם כבר בשנת 1791. המבנה המלבני, הבנוי לבנים וטיח עם גמלון עץ צפוני, נחשב לאחד מבתי הכנסת הבודדים באזור מתקופת המשטר הישן (שלפני המהפכה הצרפתית), שנשמרו במצבם המקורי. חללו הפנימי כולל אולם תפילה בקומה העליונה, ובו ארון קודש העשוי מסגרת אבן עם עמודים מעוטרים בציורי גפנים, אריות וכתר תורה. בקומת הקרקע שוכנים חדר קהילה ששימש כחדר לימוד, חדר לינה לעוברי אורח ענים ומטבח. בקומת המרתף מצוי מקווה טהרה קדום. המבנה הוכר כאתר מורשת לאומי בשנת 1992, עבר שיקום מקיף אך עומד כיום שומם.

בית הכנסת בפאפנהופן.
צילום: Ralph Hammann. רישיון: CC–BY–SA–4.0

חסילון גמל-שלמה

?הידעת

מערכת הראייה של חסילון גמל-שלמה הטווסי (Odontodactylus scyllarus) נחשבת למורכבת ביותר בממלכת החי כולה. בעוד שבעין האנושית קיימים רק שלושה סוגי קולטני צבע, עינו של חסילון זה מכילה 16 סוגי קולטנים, וחלק מהפרטים מסוגלים לכוונן את רגישות הראייה באורכי גל ארוכים לשם הסתגלות לסביבתם. רצועת האמצע בעין מורכבת משש שורות של עיניות מתמחות, המהוות צברי תאים קולטני אור, כאשר שתים-עשרה מתוכן מיועדות לרגישות לצבע וארבע לסינון צבעים. מנגנון זה מאפשר תפיסת אור מקוטב והפקת תמונות רב-ספקטרליות. העיניים ממוקמות על גבי גבעולים ניידים, מסוגלות לנוע באופן עצמאי לחלוטין ומציגות גוונים משתנים.

'עיניו' של חסילון גמל-שלמה טווסי
צילום: Daniel Sasse. רישיון: CC–BY–SA–4.0

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה 'עלון' לנוס שלנו
בווטסאפ: 072-371-4400
או למייל alon@achvat.co.il